

”ÄITI TYTÄR KOKEMUS OLI IHANA”

Vuorovaikutusta vahvistava Sua varten -leiripäivä äideille ja tyttärille Oulunkylän seurakunnassa

Alina Häyrynen & Anniina Korva
Opinnäytetyö, syksy 2015
Diakonia ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma
Kristillinen lapsi- ja nuorisotyön suuntautumisvaihtoehto
Sosionomi (AMK) + kirkonnuorisotyönohjaajan virkakelpoisuus

TIIVISTELMÄ

Häyrynen, Alina & Korva, Anniina. ”Äiti tytär kokemus oli ihana”. Vuorovaikutusta tukeva Sua varten -leiripäivä äideille ja tyttärille Oulunkylän seurakunnassa. Syksy 2015, 70s., 10 liitettä. Sosiaalialan koulutusohjelma, Kristillisen lapsi- ja nuorisotyön suuntautumisvaihtoehto, sosionomi (AMK) + kirkon nuorisotyönohjaajan virkakelpoisuus.

Opinnäytetyö on produkti. Sen tavoitteena oli kehittää ja toteuttaa äiti–tytär -toimintaa Oulunkylän seurakunnalle vuorovaikutusta tukevalla leiripäivällä. Leiripäivä suunnattiin seurakunnan alueella asuville äideille ja heidän 7–12-vuotiaille tyttärille. Leiripäivä toteutettiin yhteistyössä Oulunkylän seurakunnan diakonian ja nuorisotyön työntekijöiden kanssa.

Työn teoreettisessa osuudessa käsitellään perhettä, vanhemmuutta, äitiyttä, keskilapsuutta, tyttöyttä, vuorovaikutusta ja kristillistä kasvatusta. Työn tavoitteena on kuvata äidin ja tyttären välistä suhdetta, sen haasteita, heidän välisen suhteen vahvistamisen tärkeyttä ja sitä, minkälaisia keinoja suhteen vahvistamisessa voi käyttää. Työssä hyödynnettiin aikaisemmin aihepiiriä käsitteleviä tutkimuksia, sekä muuta aiheeseen liittyvää tietokirjallisuutta.

Leiripäivän toteutuksen kolme pääteemaa olivat yhdessä tekeminen, kohtaaminen ja arvostava katse, jotka kaikki tukevat vuorovaikutuksen vahvistumista. Leirillä hyödynnettiin toiminnallisia menetelmiä. Työssä leirin sisältö esitellään tarkasti, jotta opinnäytetyötä voidaan hyödyntää jatkossa erilaisten toimijoiden käyttöön. Materiaali sisältää hartauksia, leikkejä, rastiradan sekä toiminta-
osuuksia.

Leiripäivän lopuksi kerätystä kirjallisesta palautteesta selvisi, että leiripäivä koettiin kaikkien osapuolten mielestä positiivisena ja tärkeänä. Palautteen perusteella päivä oli merkityksellinen. Äidit ja tyttäret saivat uusia ideoita arkiseen yhdessäoloon ja he saivat viettää aikaa keskittyen vain toisiinsa. Seurakunnan työntekijät saivat leiristä valmiin ja toimivan työkalun, jota he voivat laajasti hyödyntää työssään.

Avainsanat: äidit, tytöt, vanhempi-lapsisuhde, vuorovaikutus, kristillinen kasvat
tus

ABSTRACT

Häyrynen, Alina & Korva, Anniina. "Mother daughter experience was wonderful" Mother daughter day which improves the interaction between them. 70p, 10 appendices. Language: Finnish. Autumn 2015.

Diaconia University of Applied Sciences. Degree in Social Services, Option in Christian Youth Work. Degree: Bachelor of Social Services.

This thesis is a production, which aim was to design and implement a day which improves mother-daughter interaction. The day was designed and organized for girl's aged between 7–12 years and their mothers in co-operation with the parish of Oulunkylä.

The theoretical part of this thesis includes theory about family, parenthood, motherhood, children in the middle childhood, girlhood, interaction and Christian education. The aim of the theory is to reflect the variety of relationship between mother and daughter and their interaction. The theory is based on information coming from previously made researches and literature which are related to this subject.

The day was designed and implemented by using functional methods which improves the interaction between mother and daughter. In this thesis the contents of the day is introduced precisely so it will be easy to use also in other contexts. The material includes devotions, games, and other actions.

The feedback which was collected at the end of the day showed that all the parties involved had positive attitudes towards the day. According to the feedback the day was meaningful. Mother and daughters got some new ideas how to be together and the parish got a new and functional tool to use in their work.

Keywords: Mothers, daughters, parent-child relationship, interaction, Christian education

SISÄLTÖ

KAMALAN IHANA ÄITI-TYTÄR-SUHDE	6
2 ÄIDIN JA TYTTÄREN SUHTEEN TAUSTA	8
2.1 Perhe	8
2.2 Vanhemmuus	10
2.3 Keskilapsuus	13
2.4 Äidit ja tyttäret	14
2.4.1 Äitiys	14
2.4.2 Tyttöys	16
2.4.3 Äidin merkitys tyttärelle	18
3 VAHVISTAVA VUOROVAIKUTUS	21
3.1 Vuorovaikutuksen merkitys	21
3.2 Vahvistava kohtaaminen	23
3.3 Omakuva vuorovaikutuksen tukena	24
4 KRISTILLINEN KASVATUS	26
4.1 Kristillinen varhaisnuorisotyö	26
4.2 Perhetyö	27
5 ÄITI-TYTÄR -LEIRIPÄIVÄ OULUNKYLÄN SEURAKUNNASSA	30
5.1 Leiripäivän tavoitteet	30
5.2 Oulunkylän seurakunta	30
5.3 Leiripäivän tausta	31
5.3.1 Suunnitteluprosessi	31
5.3.2 Teoriasta käytäntöön	33
5.3.3 Leiripäivän osallistujat	35
5.4 Leiripäivän toteutus	36
6 LEIRIPÄIVÄN PALAUTE	42
6.1 "Olla äidin kanssa"	42
6.2 "Tällaisenaan käyttökelpoinen"	44
7 POHDINTA	46
7.1 Leiripäivän onnistuminen	46
7.2 Näin kehittäisimme leiripäivää	47
7.3 Eettisyys	49
7.4 Oppimisprosessi ja oma ammatillinen kasvu	49
LÄHTEET	53
LIITTEET	59
LIITE 1: Mainos	59

LIITE 2: Leirikirje ja osallistajakortti	60
LIITE 3: Päiväohjelma	62
LIITE 4: Aamuhartaus.....	63
LIITE 5: Rastirata.....	64
LIITE 6: Visa	65
LIITE 7: Toiminta 1	67
LIITE 8: Toiminta 2	68
LIITE 9: Todistus	69
LIITE 10: Palautelomake	70

KAMALAN IHANA ÄITI–TYTÄR-SUHDE

Kun netistä etsii tietoa otsikolla äiti–tytär-suhde, suurin osa otsikoista liittyy suhteen vaikeuteen, korjaamiseen, ymmärtämiseen tai suhteen katkeamiseen. Artikkelit muun muassa Anna.fi-, Me naiset - ja Hidasta elämää -nettisivuilla kertovat ihmisten kokemuksia siitä, miten äitien ja tyttärien suhde on erityislaatuinen ja useimmiten elämän hankalin ihmissuhde.

Äidin merkitys hänen tyttärensä elämässä on poikkeuksellinen ja vahva. Äidin ja tyttären välinen suhde on täynnä rakkautta, pettymyksiä, valtataisteluja ja toiveita. Joidenkin kokemusten mukaan äiti on ollut henkilö, jota on elämänsä aikana rakastanut, pelännyt ja vihannut enemmän kuin ketään muuta, ja samalla ollut hänestä täysin riippuvainen. (Nurmilaakso 2011)

Oma ikä ja elämänvaihe sekä aikaisemmat työelämään liittyvät kokemukset herättivät kiinnostuksemme äiti–tytär-suhdetta kohtaan. Halusimme tutustua tarkemmin tähän haastavaksi kutsuttuun ihmissuhteeseen ja siihen, millä tavoin äidin ja tyttären välistä suhdetta ja vuorovaikutusta voisi vahvistaa tyttären ollessa vielä lapsi.

Sua varten -leiripäivä on toiminnallinen opinnäytetyö, jonka tavoitteena on kehittää vuorovaikutusta tukevaa toimintaa Oulunkylän seurakunnan äideille ja heidän 7–12-vuotiaille tyttärilleen. Leiripäivällä halutaan tukea äidin ja tyttären välistä vuorovaikutusta ja antaa käytännön vinkkejä yhdessä tekemiseen myös arjessa.

Tutustuimme aikaisemmin tehtyihin aiheeseen liittyviin materiaaleihin, opinnäytetöihin ja toimintaan. Havaitimme, että vanhempi–lapsi, äiti–lapsi tai isä–poika –toimintaa löytyi paljon, mutta suoraan äiti–tytär aiheesta oli hyvin vähän materiaalia tai jo olemassa olevaa toimintaa. Sekä me että yhteistyökumppanimme koimme tärkeäksi, että äiti–tytär –toimintaa voitaisiin alkaa toteuttamaan.

Opinnäytetyön teoreettisen osan keskiössä ovat äiti, tytär ja vuorovaikutus. Äiti–tytär -suhteen ymmärtämiseksi tarkastelemme ensin sitä, mille pohjalle suhde

rakentuu. Liitämme äidin ja tytön laajempaan perhe-, vanhemmuus- ja lapsi-kontekstiin ja sen jälkeen käsittelemme aiheita yksityiskohtaisemmin. Minäkö perhetyöntekijä? – teoksen mukaan ihminen on aina lähtöisin jostain perheestä ja tuo sen hetkisen perhetilanteensa myös kohtaamisiin (Holländer ym. 2009, 28.)

2 ÄIDIN JA TYTTÄREN SUHTEEN TAUSTA

2.1 Perhe

Väestöliitto käyttää perheen määrittelyä, joka on rakenteellinen, konkreettinen ja mitattavissa oleva. Määrittelyn mukaan perheen muodostavat sekä avio- että avoliitossa ja rekisteröidyssä suhteessa elävät henkilöt ja heidän yhteiset tai toisen puolison lapset tai jompikumpi vanhemmista lapsineen sekä lapsettomat avio- ja avoparit sekä rekisteröidyssä suhteessa elävät parit. (Paajanen 2007.) Raittilan & Sutisen (2008, 11–16) mukaan ajatus pelkästään perinteisestä ydinperheestä, johon kuuluvat äiti, isä ja heidän lapsensa on laajentunut vuosikymmenien aikana. He määrittelevät perheen lasten kokemuksien mukaan neljään erilaiseen perhekäsitykseen. Ensimmäiseen kuuluvat ne, jotka asuvat yhdessä. Toiseen ne jotka asuvat yhdessä ja sen lisäksi muualla asuva, esimerkiksi biologinen isä tai äiti sekä hänen mahdollinen uusi puolisonsa ja muut perheenjäsenensä. Kolmannen määritelmän mukaan perheeseen kuuluvat vain biologinen perhe, joiden kanssa asuu yhdessä. Neljäs on oma biologinen perhe riippumatta asuinpaikoista. Lapset voivat kutsua myös muualla asuvaa henkilöä perheeseen kuuluvaksi. Monet kokevat, että esimerkiksi isovanhemmat kuuluvat perheeseen. He luottavat näihin lähimpiin ihmisiin, kuin perheenjäseniinsä. (Cacciatore 2010, 7–14).

Perheiden moninaisuus on nykypäivää. Avioerojen lisääntyminen on näkynyt yksinhuoltaja- ja uusperheiden määrän kasvuna. Yksinhuoltajaperheessä ja muissa yhden vanhemman perheissä, kuten yhteishuoltaja-, vuoroviikkovanhempi-, leski- ja yksin lasta odottavissa perheissä, arki pääsääntöisesti sujuu yhden vanhemman panostuksella. (Monimuotoiset perheet i.a.) Uusperheen muodostavat pariskunta, jolla ainakin toisella on edellisestä suhteesta lapsi tai lapsia. Parilla voi olla myös yhteisiä lapsia. (Raittila & Sutinen 2008, 9–15.)

Muita monimuotoisia perheitä ovat muun muassa sateenkaari-, adoptio-, sijais-, monikko-, lapsettomat-, monikulttuuriset-, ja maahanmuuttajaperheet. Sateenkaariperheessä vanhemmat ovat homoseksuaaleja. Adoptioperheessä ainakin

yksi perheen lapsista on adoptoitu ja sijaisperheessä ainakin yksi lapsi on huostanoton yhteydessä sijoitettu tähän perheeseen. Monikkoperheessä on ainakin yhdet kaksoiset, kolmoset tai neloset ja lapsettomissa perheissä vanhemmat eivät syystä tai toisesta voi tai halua saada lapsia. Monikulttuurisia- sekä maa-hanmuuttaja perheitä on Suomessa kasvavissa määrin. (Monimuotoiset perheet i.a.)

Terve, turvallinen ja tasapainoinen elämä alkaa perheestä ja vaikuttaa ihmisen koko elämään sekä yhteiskuntaan. Perheen pitäisi olla lapselle se paikka, jossa hän oppii puolustamaan, lohduttamaan ja kannustamaan itseään ja toisia. Empatiaa ja luottamusta opitaan juuri perheenjäsenten kanssa. Näihin taitoihin lapsi tarvitsee kuitenkin ensin mallin. Toisaalta perhe on myös se kaikkein kriittisin joukko, jolta tulee joskus liiankin suoraa palautetta. Turvallisten ihmisten lähi-verkosto on lapselle merkityksellinen. Usein ajatellaan, että perhe on sama asia, kuin yhdessä asuvat ihmiset, mutta niin kuin aikaisemmin mainitsimme erilaisista perhekäsityksistä, lapsikin voi kokea sen hyvin eri tavalla. On erityisen tärkeää, että lapsella on riittävän kattava joukko näitä läheisiä ihmisiä ympärillään. (Cacciatore 2010, 7–14.)

Perheen merkitys lapselle muuttuu koko lapsen kehityksen ajan. Aluksi pieni lapsi on täysin riippuvainen vanhemmistaan. Iän myötä koulun, kavereiden ja harrastusten merkitys kasvaa. Lapsen reviiri laajenee ja itsenäistymisen tarve kasvaa samalla, kun lapsi tarvitsee yhä hoivaa ja turvaa. (Cacciatore 2010, 7–14.)

Perheenjäsenten etääntyminen toisistaan on yksi tämän ajan suuria haasteita. Aikuiset eivät aina tunnista sitä, kuinka merkityksellistä heidän läsnäolonsa ja kiinnostuksensa lastansa kohtaan on lapsille ja nuorille. Pelkkä laatuaika ja riidattomuus eivät ole riittävän hyviä tavoitteita tasapainoiseen arkeen. Kouluikäinen lapsi tarvitsee kokemuksen siitä, että hän kuuluu joukkoon. Jos lapsi ei löydä tarvitsemaansa pienyhteisöä perheestään, hän etsii sen jostain muualta, esimerkiksi harrasteyhteisöstä. (Cacciatore 2010, 7–14.)

Mervi Juusolan (2010, 24) mukaan tunnekieli on perheen oma ainutlaatuinen ilmeiden, sanojen, eleiden ja tunteiden kieli, jota on hyvä ylläpitää. On hyväksi perhedynamiikalle, jos vanhemmat pitävät perheen tunnekieltä tärkeänä myös lasten haastavissa kasvunvaiheissa. Myönteisillä sanoilla ja teoilla on suuri voima. Tunnekieli syntyy vuorovaikutustilanteissa, joissa ollaan läsnä lapsille, keskustellaan heidän kanssaan ja kuunnellaan heitä. Yhteiset hetket lapsen ja vanhemman välillä tallentuvat lapsen muistiin ja on kasvualustana kasvulle ja kehitykselle.

2.2 Vanhemmuus

Tuleva lapsi muuttaa parisuhdetta ja perheen dynamiikkaa. Esimerkiksi muuttuvat rutiinit ja kokonaan uusi ihminen voivat joko vahvistaa, tai heikentää parisuhdetta ja sen laatua. (Sevón 2009, 29.) Vanhemmaksi tuleminen on naiselle ja miehelle hyvä mahdollisuus oppia lisää itsestään ja kasvaa aikuisena. Vauvan syntymä muuttaa elämää myös konkreettisesti. Parisuhteen hoitamiselle, harrastuksille ja ystäville ei enää riitä yhtä paljon aikaa, kuin ennen lasta. Yöunet saattavat jäädä hyvin vähäisiksi ja kotitöiden tekeminen voi tuntua raskaalta. Toisaalta maailmaan on syntynyt ihminen, jota vanhemmat rakastavat enemmän kuin mitään muuta. (Klen, Lindqvist, Manninen & Mäkinen i.a., 5–9.)

Jari Sinkkosen (2006, 7–32) mukaan, lapsi on elämänsä alkuaikoina täysin riippuvainen äidistään, äidinmaidosta, hoivasta ja läheisyydestä. Usein isän tehtävä on olla äidin tukena ja auttaa lapsen hoidossa sen verran, kuin pystyy. Isät kokevat heidän aikansa lapsen kanssa tulevan myöhemmin. Vaikka isät eivät elä symbioottisessa suhteessa lapsen kanssa, he kokevat onnistuvansa luomaan läheisen suhteen lapsensa kanssa. Lapsen kasvaessa myös isän rooli kasvaa, eikä Sinkkosen (2006, 7–32.) mukaan miehen roolin merkitystä voi syrjäyttää. Jo vauvaiässä lapsi tutustuu kahteen erilaiseen persoonaan ja vertailee vanhempia toisiinsa. Lapsi oppii myös tietämään, minkälaista kohtelua äidiltä ja isältä on odotettavissa. (Sinkkonen 2006, 7–32.) Esimerkiksi isän ja äidin leikkimistyylit ovat usein erilaiset. Äidit ovat hellävaraisempia ja juttelevat paljon. Isät puolestaan harrastavat enemmän fyysisesti stimuloivia leikkejä, kuten pai-

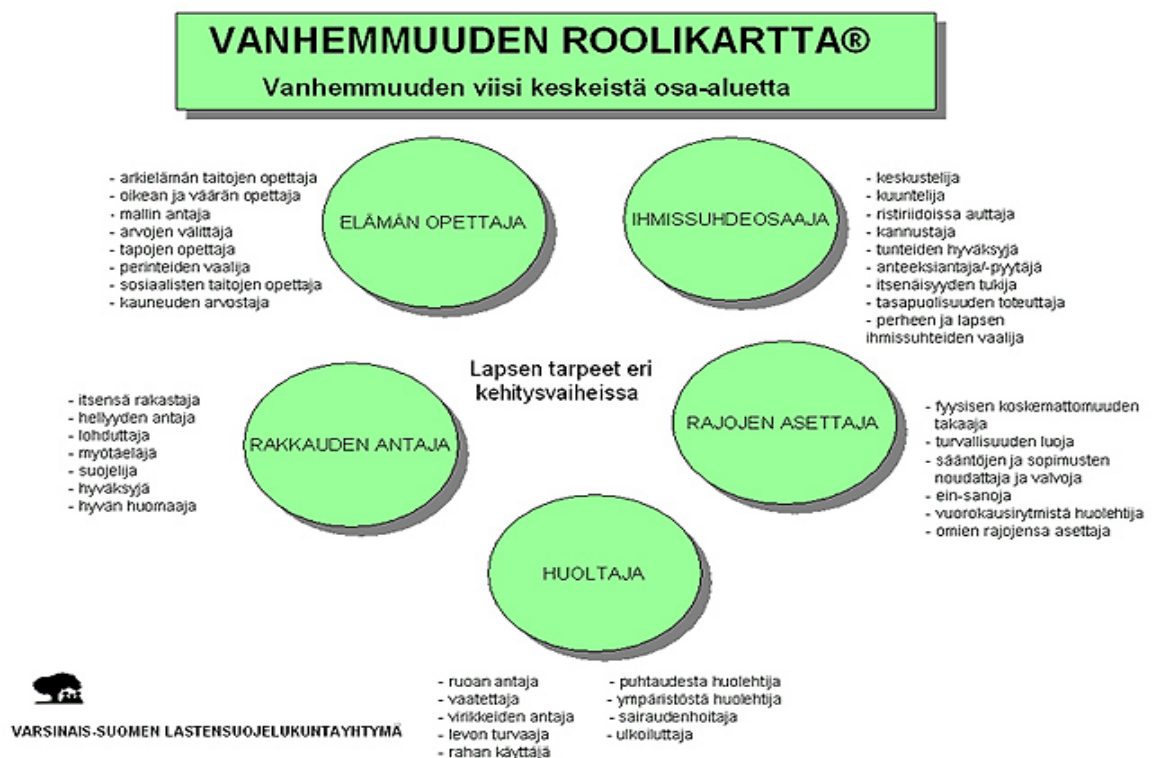
nimistä ja lapsen lennättelyä. (Sinkkonen 2006, 7–32; Lundén & Silvén 2011, 396.)

Sinkkosen (2008, 21–27) mukaan vanhempien tehtävänä on antaa lapsellensa sellaiset valmiudet, joiden avulla hän pärjää elämässään itsenäisesti. Vanhemman tehtävänä on huolehtia lapsen perustarpeista, kuten vaatetuksesta, ruoasta ja riittävästä levosta. Tämän lisäksi vanhemman vastuu on tehdä parhaansa lapsen kasvatuksessa, joka edellyttää lapsen ja hänen ominaisuuksien tuntemista ja hyväksymistä. Tutkija Sari Fröjd (2008) toteaa väitöskirjassaan, että lapsen vuorovaikutus isän ja äidin kanssa ovat merkityksellisiä lapsen hyvinvoinnille. Jos vanhemman tuki vähenee tai vuorovaikutustapa muuttuu negatiivisesti, se voi vaikuttaa lapseen haitallisesti. Hyvinvoinnin vuoksi Fröjd painottaa, että lapsen vanhempia tulisi tukea vuorovaikutukseen lapsen ja vanhemman hyvinvoinnin takia.

Varsinais-Suomen lastensuojelukuntayhtymän kehittämässä Vanhemmuuden roolikartassa (Kaavio 1) on eroteltu vanhempien perustehtävät: elämän opettaja, ihmissuhde osaaja, rajojen asettaja, hoitaja sekä rakkauden antaja. Sinkkosen (2008, 21–28) mukaan kuvitellaan, että vanhemmat selviävät näistä perustehtävistä edes tyydyttävästi. Hän kuitenkin väittää, että nykypäivänä juuri näihin perusasioihin pitäisi kiinnittää enemmän huomiota. Hänen mukaansa lapset voisivat paljon nykyistä paremmin, jos he söisivät monipuolisemmin, nukkuisivat ja liikkuisivat enemmän ja pelaisivat vähemmän tietokonepelejä.

Roolikartan avulla on mahdollista tutkia perhesuhteita, isyyttä ja äitiyttä. Kaikki vanhemmuuden roolikartan roolit ovat tärkeitä vanhemmuuden toteutumisessa, mutta roolikartta ei ole tyhjentävä kuvaus vanhemmuudesta. Lapsen eri kehityksen vaiheissa, vanhemmuuden eri roolit korostuvat. (Kekkonen, Aavaluoma & Rautiainen 2006, 848.) Kouluikäisen lapsen kehitysvaihe nähdään vanhemmuuden kannalta suhteellisen helppona aikana. Lapsi itsenäistyy, omaksuu koulun ja harrastusten tuomat rutiinit, eikä lapselta odoteta suuria tunnemyrskyjä. Vanhemmuuden helppous lapsen kouluiässä voi olla kuitenkin näennäistä ja lapsi saattaa tarvita aikuisen tukea ja turvaa enemmän kuin arvaammekaan. (Ylitalo 2001, 35.)

Lapsen mennessä kouluun, vanhemman rooli *elämän opettajana* jakautuu opettajien kanssa. Kouluikäinen lapsi opettelee omatoimisuutta, mutta tarvitsee vielä vanhempaa *huoltajan* roolissa. Vaikka lapsi ottaa etäisyyttä vanhempiinsa, on tärkeää muistaa myös *rakkauden antajan* rooli. Lapsi tarvitsee yhä hyväksyntää, hoivaa ja lohdutusta. Kouluun mennessä lapsen sosiaaliset suhteet laajenevat ja muuttuvat monimutkaisemmiksi. *Ihmissuhdeosaajan* roolissa vanhemman tulisi kuunnella ja kunnioittaa lasta, mutta puuttua ongelmakohtiin, kuten kiusaamiseen. *Rajojen asettajana* vanhemman olisi hyvä asettaa lapselle selvät rajat ja säännöt. Näin lapselle viestitään, että hänestä välitetään. Turvalliset rajat kasvattavat lapsen luottamusta vanhempaansa. (Ylitalo 2001, 35–38.)

Kaavio 1. Vanhemmuuden roolikartta (Varsinais-Suomen lastensuojelukuntayhtymä 1999.)

Miettisen & Rotkirchin (2012, 127–130) mukaan lasten lisääntynyt yksinolo, ilman aikuisen valvontaa, on huolestuttanut vanhempia ja muita kasvattajia. Vanhempien ansiotyömäärän ja työkiireiden lisääntyminen on vähentänyt perheen kanssa vietettävää aikaa. Myös elektroniikkalaitteiden, kuten television ja

tietokoneen yleistyminen näkyy perheiden yhteisessä ajassa. Kun perhe on viimein koolla, aikaa usein vietetään ruutujen edessä.

Leena Valkosen (2006, 76–77) tekemän tutkimuksen mukaan lapset odottavat vanhemmiltaan kotona oloa, yhdessä tekemistä ja yhdessä lähtemistä esimerkiksi mökille tai huvipuistoon. Lapset kokevat parhaimmiksi hetkiksi arkiset yhdessäolon hetket, joissa vanhempi on läsnä. Tutkimuksen mukaan lasta tärkeänä pitävä vanhempi välittää ja on kiinnostunut lapsesta ja ottaa huomioon lapsen tunteet, toiveet ja mielipiteet. Hän on sellainen, jolle voi kertoa asioista, etenkin ongelmista ja murheista, kuuntelee, ymmärtää, tukee ja rakastaa lasta sekä antaa lapselle aikaa. Schulmanin (2009, 205) mukaan vanhemmat saavat vahvistusta itsetunnolleen annettuaan lapsilleen sen ajan, jonka hän tarvitsee. Aika, jonka antaa toiselle, ilmaisee sitä, kuinka tärkeänä häntä pitää. Annettu aika tekee toisen arvokkaaksi.

2.3 Keskilapsuus

7-12 vuoden ikäiset lapset elävät keskilapsuutta. Keskilapsuuden alku pitää sisällään monia elämään liittyviä muutoksia, kuten koulun aloituksen. Kouluikäiset lapset nähdään koululaisina, jotka eivät ole vielä nuoria, mutta eivät ole enää pieniä lapsiakaan. Sigmund Freud on määritellyt tämän ikävaiheen lapsen elämässä latenssivaiheeksi. Hänen mukaansa tuona aikana muun muassa psykososiaalinen kehitys on pysähtynyt, joka mahdollistaa lapsen tietojen ja taitojen karttumisen. (Nurmi ym. 2006, 71.)

Keskilapsuuden aikana lapsen siirryttyä kouluun, lapsen sosiaaliset kontekstit suuntautuvat vähitellen kotipiiristä ulospäin. Nämä uudet piirit alkavat vaikuttaa lapsen kognitiiviseen ja sosioemotionaaliseen kehitykseen ja saavat aikaan huomattavia muutoksia tämän käyttäytymisessä. (Nurmi ym. 2006, 71.) Juusolan (2010, 209) mukaan yleisesti tuossa iässä olevat lapset elävät tasaista elämää, johon kuuluu paljon yhteisiä hetkiä kavereiden kanssa ja harrastuksissa käymistä. Tuolloin koulukin on useimmiten stressitöntä. Samaan aikaan keskilapsuus on hyvin kriittistä aikaa, jolloin aletaan vähitellen itsenäistyä vanhem-

mista viettämällä koulunjälkeisiä iltapäiviä kavereiden kanssa tai yksin kotona ilman vanhempien valvontaa.

Keskilapsuus valmistelee lasta murrosiän alkamiseen. Tuossa iässä lapsi on vielä utelias ja vastaanottavainen, jolloin hänen kanssaan on suhteellisen helppoa keskustella esimerkiksi moraaliin ja vastuuntuntoon sekä seksuaalisuuteen liittyvistä kysymyksistä. Keskilapsuudessa lapset alkavat kiinnittää tietoisesti huomiota siihen, miten miehiä ja naisia arvostetaan ja kuinka heitä kohdellaan heidän sukupuolensa vuoksi. On tärkeää, että sukupuolesta keskustellaan avoimesti ja kunnioittavasti. (Juusola 2010, 205.)

Juusolan (2010, 18, 68) mukaan lapsen itsetuntemuksen ja sosiaalisen kehityksen kannalta on tärkeää, että lapsen tunteista, ajatuksista ja muistoista keskusteleminen sisältyy perheen arkeen. Tutkimusten mukaan koskettaminen, silittäminen ja hierominen laskevat lapsen stressitasoa ja vahvistavat vanhemman ja lapsen välistä vuorovaikutusta. Koskettaminen on hyvä keino lapsen itsesäätelyn vahvistamiseen.

2.4 Äidit ja tyttäret

2.4.1 Äitiys

Äitiydellä on ollut ja on edelleen erityisasema. 1900-luvun alkupuolelle tultaessa vallitseva ajattelutapa oli, että molemmat sukupuolet ovat yhdenvertaisia, mutta luonnollisesti erilaisia. Naisen elämä oli kodin ympärillä ja hänen tuli olla hyvä vaimo ja emäntä. Naiseuden ajateltiin toteutuvan erityisesti lastenkasvatuksessa, joka osoitettiin naisen velvollisuudeksi. Miehen ihanteen muodosti ahkera, rehellinen, siveellinen ja raitis perheen elättäjä, joka löysi miesidentiteettinsä työstä. Näin mies oli vähemmän läsnä perheen arjessa. Ihanteellisen perheen malliksi nousi ydinperhe, jonka sieluna oli äiti. Näin äidin ja lapsen suhteesta tuli perhekäsityksen keskeinen elementti. Vielä nykyisinkin tulkinta äidistä lapsen ensisijaisena kasvattajana ja lapsen elämän avainhenkilönä on säilyttänyt vahvan asemansa. (Alasuutari 2003, 16–19; Sevón 2009, 13–14.) Kristiina Berg

(2008, 19) viittaa väitöskirjassaan feministiseen tutkimukseen, jonka mukaan äitiys on kulttuurissamme romantisoitu ja idealisoitu niin korkealle, ettei kukaan nainen todellisuudessa saavuta sitä. Jokaisella meistä on omat ajatuksemme äitiydestä, joihin vaikuttaa sekä yhteiskunta että meidän oma äitimme.

Äitiys ja äidiksi valmistautuminen alkaa siitä, kun nainen tulee raskaaksi. Valmistautumista tapahtuu monella tasolla: tekemisen, pohtimisen, kuvittelun ja tunteiden tasolla. Raskauden aikana äiti on vasta pitkän tiensä alussa. Äitiys ei pääty silloin, kun lapsi muuttaa pois kotoa tai edes silloin, kun hän on aikuinen. Vanhemmaksi kasvaminen ja vanhemmuus onkin koko elämän mittainen kehitystehtävä. (Niemelä 2001, 9; Kekkonen 2001, 97.)

Kun nainen on tulossa äidiksi, moni nainen pohtii omaa äitisuhdettaan (Vainikainen 2009, 165). Odottava äiti tulee tietoiseksi kaikista oman äitinsä uhrauksista: äiti on antanut kohtunsa suojelemaan uutta elämää, synnyttänyt ja luopunut monesta asiasta, jotta on voinut hoivata tyttärtään. Monet huomaavat tuntevansa myötä kiitollisuutta omaa äitiään kohtaan sekä samaistumista ja yhteenkuuluvuutta häneen. Sekä tietoisesti että tiedostamatta, tuleva äiti joutuu miettimään myös oman äitinsä antamaa mallia ja kasvatusta. Omaa äitisuhdettaan pohtiessa on tulevalla äidillä mahdollisuus myös henkiseen kasvuun. Hän joutuu kohtaamaan asioita, joissa saattaa olla omalle äidille jotain anteeksiannettavaa. Jokainen varmasti miettii mitä itse kasvattajana tekisi toisin. Hän voi myös löytää paljon hyviä asioita: arvoja, asenteita sekä elämänohjeita ja toimintamalleja, joita tulevana äitinä haluaa antaa omalle lapselleen. (Sinkkonen 2001, 145–146.)

Lapsen synnyttyä äidin persoona muuttuu tilapäisesti. Hänen on kyettävä vastaamaan lapsen tarpeisiin ja tunnistettava näitä, koska uusi tulokas on täysin riippuvainen aikuisen antamasta hoivasta. (Sinkkonen 2006, 11–12.) Äidin tulisi laittaa lapsen tarpeet omiensa edelle ja toimia kärsivällisesti sekä vastuuntuntoisesti (Cacciatore & Janhunen 2008, 19). Sinkkosen (2006, 11–12) mukaan äiti löytää uuden herkkyyden, jolla kuulostelee vauvan viestejä ja auttaa vauvaa kehittymään edellytysten mukaisesti. Äiti toimii lapselle myös ikään kuin peilikuvana ja auttaa lasta luomaan oman ainutlaatuisen ja todellisen minäkuvan

(Sinkkonen 2008, 85). Tämä vaatii äidiltä elämän uudelleen organisoimista ja esimerkiksi harrastukset, oma viihtyminen ja ystävien näkeminen voivat vähentyä lapsen tulon myötä. Vauvan täytyy olla äidin elämässä ensisijaisena, kunnes hän oppii pärjäämään itsekseen edes vähän. (Sinkkonen 2006, 11–12.)

Lapsella on luontainen kyky muodostaa heti alusta alkaen ihmissuhteita, mutta usein yksi niistä on ylitse muiden. Sen lisäksi, että äiti kantaa kohdussaan, synnyttää ja usein myös imettää lapsen, äidin rooli lapsen elämässä on muutenkin korvaamaton. Yleensä kaksi ensimmäistä vuotta lapsi ja äiti elävät vahvassa symbioottisessa suhteessa, jossa lapsi ei aluksi edes ymmärrä, että he ovat kaksi eri henkilöä. (Reenkola 2012, 50.) Tämä vauvan tärkein suhde on usein juuri äiti, koska hänellä on siihen parhaimmat edellytykset. Vaikka pienelle lapselle äiti on yleensä tärkein, hän ei ole kuitenkaan ainoa. (Sinkkonen 2006, 11–12.)

Äitinä toimiessaan, naiselta odotetaan tietynlaista roolia ja käyttäytymistä. Vaikka usein äitiys koetaan ennen kaikkea positiivisena asiana, siihen liittyy myös negatiivisia tunteita. Näitä kielteisiä tunteita ovat esimerkiksi ärtymys lapsen lisääntyvistä vaatimuksista tai suru menetetyistä itsenäisyydestä. Jos äidin taakka on liian suuri yksin kannettavaksi, hän voi tuntea pettymystä, yksinäisyyttä, masentuneisuutta ja ahdistusta. Vihan ja raivon tunteita voi tulla esimerkiksi arvostuksen puutteesta. Kaikki kielteiset tunteet voivat olla osa normaalia äitiyttä, vaikka niitä ei näe muiden elämästä päällepäin. Parhaimmillaan äitiys on palkitsevaa ja sitä, että äiti näkee lapsensa kasvavan ja kehittyvän suotuisasti sekä löytävän oman paikkansa elämästä. Toisaalta suuria kriisejä äidille ovat oman lapsen elämän vaikeudet, kriisit, menetykset sekä vastoinkäymiset. (Cacciatore & Janhunen 2008, 19; Vuokola 2011, 58–75; Vainikainen 2009, 35.)

2.4.2 Tyttöys

Tyttötutkimus ja tyttökulttuurin määrittäminen on alkanut yleistyä enenevässä määrin 1980-luvun jälkeen, jolloin nuorisotutkimusta laajennettiin poikien lisäksi myös tyttöihin. Tyttötutkimuksessa tyttöyttä ei käsitellä vain elämänvaiheena, jota määrittelevät psykologiset kehityskaaret ja biologiset prosessit, vaan tyttöjä

tarkastellaan kokonaisvaltaisesti. Nykyinen tyttötutkimus painottaa tyttöyden moninaisuutta ja eri elämänalueiden vaikutuksista tyttöyteen. Samoista taustoista tulevat tytöt ovat keskenään erilaisia ja tyttöjen toimintatavat vaihtelevat kontekstista riippuen: he pärjäävät yhdessä asiassa ja epäroivät toisessa. (Ojanen 2008, 3, 6.)

Sari Näreen (2010, 54–55) mukaan ihmissuhteet ovat usein pienestä asti tytöille tärkeämpiä, kuin pojille. Nuoren tytön sosiaaliset taidot ja identiteetti vahvistuu hänen suhteissaan läheisten ihmisten kanssa. Tyttötutkimuksen mukaan tytöt ovat sosiaalisesti joustavia ja todellisuudentajuisia, jotka sovittelevat omia tarpeitaan muiden tarpeisiin ja tasapainoilevat solidaarisuuden ja yksilöllisyyden välillä. Heidän on todettu olevan asenteiltaan poikia avoimempia sekä suvaitsempia. Tyttökulttuuriin liittyvät joustavuus, vastaanottavuus, huumori, empatia, sosiaalisuus sekä tunnekyky. Nämä ovat piirteitä, jotka suojaavat ja auttavat tyttöjä pärjäämään.

Aikuislähtöinen yhteiskuntamme houkuttelee erityisesti keskilapsuudessa olevia tyttöjä kehittymään ja astumaan aikuisten kenkiin turhan varhain, vailla emotionaalista kypsyyttä. Kouluikäisten tyttöjen kehityskaaren suurimpana haasteena on saada fyysinen, psyykkinen sekä sosiaalinen kehitys ja kasvu tasapainoon. Suomalaisessa kulttuurissa tyttöihin suhtaudutaan siten, että he kykenevät pärjäämään itsekseen. Tämä asenne voi osaltaan olla kannustamassa tyttöjä itsenäisyyteen, mutta samalla laiminlyödä heidän tarpeitaan ja painostaa olemaan tarpeeksi hyvä. Tyttöjen asemaa hallitsee tasapainoilu yhteiskunnan odotusten ja rajoitusten välillä. Samaan aikaan perinteinen pukeutuminen ja normit säätelevät tyttöjen toimintaan, kun toisaalta heitä haastetaan jatkuvasti yksilöitymään ja suoriutumaan erilaisista haasteista. (Näre 2010, 43–44, 54.)

Tämän päivän lapset elävät maailmassa, jossa sosiaalisen median kautta ulkonäköä ja esillä olemista painotetaan vahvasti. Erityisesti nuorten tyttöjen kohdalla itsensä esittely ja näkyväksi tekeminen on arkipäivää. Tytöt asettavat oman ulkonäkönsä ja itsensä alttiiksi arvostelulle lataamalla omia kuviaan internetin erilaisiin palveluihin. Tyttöjen kasvatuksessa erityisesti tunnetyöllä on suuri merkitys ruumiillisen kehityksen tukemiseen. Kulttuurimme välittää ristiriitaista

viestiä ja jopa häväisevää suhtautuista naisen ruumiiseen. Tytöt tarvitsevat kunnioittavaa suhtautumista lähipiiriltään voidakseen rakentaa itsellensä tasapainoista suhtautumista ruumiiseensa ja seksuaalisuuteensa. (Näre 2010, 47, 52–53.)

2.4.3 Äidin merkitys tyttärelle

Hughes (2009, 19–29, 31–43, 97–104) ja Broberg, Almqvist & Tjus (2003, 116–139) käyttävät tutkimuksissaan kehityspsykologi John Bowlbyn luomaa kiintymyssuhdeteoriam. Kiintymyssuhde määritellään suhteeksi, joka lapsella on vanhempansa, pienempi kiinnitty johonkin isompaan. Kun lapsi on turvallisesti kiinnittynyt vanhempansa, hän tukeutuu tähän vanhempaan tarvitessaan tukea ja turvaa. Vaikka vanhemmilla on tunneside lapseensa, heidän tehtävänsä ei ole kiinnittyä lapseen. Kiintymyssuhdeteoriam kuvaa siis psykologista liittoa, joka syntyy lapsen ja hänen lähimmän hoitajan välille. Kiintymyssuhteeseen sisältyy se, että suhde on pysyvä tai jatkuva, kohteena on joku tietty henkilö, suhde on emotionaalisesti tärkeä ja kiintymyssuhteen tavoitteena on yhteyden ylläpitäminen toiseen ihmiseen. Turvallinen kiintymyssuhde tuo lapselle turvaa, hyväksyntää, lohtua ja hyvää oloa.

Äidin ja tyttären välinen kiintymyssuhde on tärkeä tekijä tytön kehityksessä. Turvallinen kiintymyssuhde äitiin tukee tytön kehitystä monella eri tavalla, kuten tunteiden säätelyn, itseluottamuksen, sosiaalisten taitojen sekä empatia kyvyn ja älyllisen kehityksen osa-alueilla. Turvallinen kiintymyssuhde ei vaikuta ainoastaan tytön lapsuuteen ja kasvuun, vaan sillä on hyviä vaikutuksia läpi elämän. Jotta kiintymyssuhteesta muodostuisi turvallinen, äidin tulisi ennen kaikkea olla tyttären saatavilla. Äidin tulisi olla sensitiivinen ja vastata tyttären tarpeisiin silloin kun tytön kiintymistarpeet ovat aktiivisimmillaan. (Hughes 2009, 16, 20–21, 74.)

Tutkimustulokset todistavat, että se, miten äiti on kiinnittynyt omaan äitiinsä voi vaikuttaa siihen, miten lapsi kiinnittyy äitiin. Jos äidillä itsellään on ollut turvallinen kiintymyssuhde omaan äitiinsä, on todennäköistä, että hänen lapsensa on myös turvallisesti kiintynyt. Toisaalta, jos äidillä on ollut turvaton kiintymyssuh-

de, on hyvin todennäköistä, että lapsi kiinnittyy häneen turvattomasti. (Niemelä 2001, 11.) Jokainen äiti on saanut vanhemmuuden eväitä omasta lapsuuden kodistaan ja kasvuympäristöstään, mutta kuitenkin jokaiselle äidille ja tyttärelle syntyy ainutlaatuinen suhde (Rosu & Helminen 2001, 3).

Äiti on usein erityisen tärkeä osa tytön itsetunnon kehityksessä. Tytöt ihailevat omaa vanhempaansa, erityisesti äitiä, joka voi olla heidän arkipäivänsä sankari. Ihailemaansa henkilöön voi kokea suurta samaistumista. (Näre 2010, 45–46.) Yleensä äidillä ja tyttärellä on voimakkaampi samaistuminen, kuin äidillä ja pojalla. Samaistuminen tuo mukanaan turvallisuutta, mutta voi vaikeuttaa tyttären kehittymistä itsenäiseksi naiseksi. Äitiinsä samaistuessa, tyttö samaistuu myös naisen rooliin ja naiseuteen sellaisena kuin oma äiti sitä edustaa. Usein pienet tytöt näyttävät samaistumistaan matkimalla äitiä ja äidin toimintoja. (Rutanen 1982, 14–29, 63.)

Itseään arvostava äiti antaa tyttärelleen hyvän roolimallin. Jos tytön äitisuhde on tunteeton ja kylmä, vaikuttaa se myöhemmin tytön luomiin ihmissuhteisiin. Murrosiän vaiheessa ihailun kohteet voivat suuntautua myös vastakkaiseen sukupuoleen ja tällöin on erityisen tärkeää, että esimerkiksi isä antaa tyttärelleen arvokkaan lahjan tytön itsetunnon kehittämisessä arvostaessaan häntä tyttönä. (Näre 2010, 45–46.)

Tyttären kouluiässä hänen suhteensa äitiin elää usein tasaista vaihetta. Tätä aikaa äidin olisi tärkeä käyttää hyväkseen ja luoda luottamusta ja läheisyyttä tyttärensä. Tyttö rakentaa silloin omaa itsetuntoaan ja äiti on siinä merkittävässä asemassa. Äidin katseet, eleet ja sanat tyttärelle vaikuttavat siihen, mitä tyttö ajattelee itsestään. (Laurila, 1996, 85–87.)

Usein murrosiässä äidin ja tyttären suhde muuttuu ja se on yksi dramaattisimmista vaiheista heidän välillään. Tytär kasvaa naiseksi ja tarkkailee omassa kehossaan tapahtuvia muutoksia hyvin tarkkaan, häpeän ja ylpeyden sekaisin tuntein. (Rutanen 1982, 14–29.) Tämä on raskasta aikaa niin tyttärelle, joka suurten muutosten keskellä haluaa enemmän vapautta, kuin äidillekin, joka on jatkuvasti kritiikin kohteena ja yrittää pitää tyttärestään yhä kiinni (Laurila 1996,

97–102). Jotta tyttö pystyy etsimään omaa persoonaansa ja identiteettiään, hänen on kuitenkin otettava etäisyyttä äitiinsä (Rutanen 1982, 14–29.).

Äidin on tärkeä ylläpitää vuorovaikutusta tyttärensä. Yhteiset hetket, tekemiset ja kiinnostuksen kohteet vahvistavat tytön ja äidin suhdetta. Tytär tarvitsee äidiltään paljon hyväksyntää, rohkaisua ja kannustavia sanoja. Kehuminen ja kannustaminen ovat tärkeitä, jotta tytär tuntee, että hänet hyväksytään juuri sellaisena kuin hän on. Äiti on tytölle aikuisen naisen malli. Äidin kannattaa pohtia, millaisen kuvan elämästä, äitiydestä ja parisuhteesta antaa, sillä myös niiden pohjalta lapsi luo omat tavoitteet ja unelmat elämälleen. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto i.a.a.)

3 VAHVISTAVA VUOROVAIKUTUS

3.1 Vuorovaikutuksen merkitys

Vuorovaikutus on yksinkertaisesti sanottuna viestin lähettämistä ja sen vastaanottamista. Viestin lähettäjä ja vastaanottaja vaikuttavat toisiinsa. Vuorovaikutus perustuu jommankumman osapuolen tarkoitukselliseen haluun välittää viesti toiselle ihmiselle. (Kielijelppi i.a.)

Kahden ihmisen välinen vuorovaikutustapahtuma alkaa aina jommankumman osapuolen aloitteesta. Toinen osapuoli vastaa tehtyyn aloitteeseen tavalla tai toisella. Toisen aloitteeseen vastaamatta jättäminen on vahva viesti inhimillisessä kanssakäymisessä. Vuorovaikutus on siis vastavuoroista toisiin vaikuttamista, joka on välttämättömyys luodessa inhimillistä yhteyttä ihmisten välillä. Vastavuoroisuuden rikkoontuminen tai puuttuminen tuntuu kaikenikäisistä ihmisistä pahalta ja väärältä. (Tamminen 2004, 47.)

Vuorovaikutus on kahden ihmisen välistä kanssakäymistä, jolloin toiselle viestitään tärkeitä asioita, vaikutetaan heihin ja saadaan palautetta omasta toiminnasta. Vuorovaikutus on ajatusten ja tunteiden jakamista ja peilaamista, yhdessä tekemistä ja yhdessä olemista. On olemassa kahdenlaista vuorovaikutusta: sanatonta ja sanallista. Sanattomaan viestintään sisältyy ilmeet, eleet ja muut kehon asennot ja viestit. Sanaton viesti voi olla ristiriidassa sanallisen palautteen kanssa, jolloin viestin sisältö voi muuttaa merkitystään. Sanallinen palaute on verbaalista ja ääneen sanottua. Sanojen yksilölliset merkitykset vaihtelevat aina kuulijan oman tulkinnan ja kokemuspohjan mukaan. (Vilén Leppämäki & Ekström 2008, 18–20.)

Ihmissuhteet rakentuvat jokapäiväisessä elämässä konkreettisten asioiden kautta. Ihmissuhde muodostuu kaikesta yhdessä olemisesta ja vuorovaikutuksesta, joka toistuu riittävän usein. Arkiset vuorovaikutustilanteet, joita ovat esimerkiksi leikkiminen, yhdessä ruokaileminen, hoivaaminen ja keskustelut, ovat hyvin inhimillistä ja yksinkertaisimmillaankin monitahoista ja rikastuttavaa vuo-

rovaikutusta. (Tamminen 2004, 46–47.) Niin lapsen kuin aikuisen inhimillisiä perustarpeita on halu tulla hyväksytyksi ja kuulluksi. Lapselle, siinä missä aikuisellekin, on tärkeää, että häntä arvostetaan ja kuunnellaan. Tärkeä osa hyvää vuorovaikutusta ovat pienet kohtaamiset, joissa ihmisellä on turvallista olla aikuisen kanssa. (Ojanen, Ritmala, Silvén, Vihunen & Vilén 2011, 194.)

Lapsen syntyessä hänellä ei ole vielä valmista käsitystä itsestään tai siitä millainen hän on. Hänen kokemuksensa itsestä rakentuvat toisten ihmisten katseista, kosketuksesta, äänenpainosta sekä läsnäolosta. Nähdyn ja kohdatun tuleminen antaa lapselle viestiä, että hän on arvokas muille sellaisenaan. Jo pienelle lapselle on tärkeää saada olla katsekontaktissa hänen rakkaimpiin hoitajiinsa. Jos katsekontakti ja läsnäolo puuttuvat jo varhaisessa vaiheessa, voi se olla lapselle hyvinkin tuhoisaa. Katsominen ja nähdyn tuleminen ovat vuorovaikutuksen peruspalikoita, joilla voidaan välittää lapselle viestiä rakkaudesta ja hänen korvaamattomuudestaan. (Savolainen 2008, 165.)

Kosketus, koskettaminen, nähdyn tuleminen, katseleminen, kuulluksi tuleminen ja kuunteleminen ovat kaikki yhdessä niitä vuorovaikutuksen väyliä, joiden kautta lapsi oppii, kehittyä sekä rakentaa kuvaa itsestään ja toisista ihmisistä. (Kuosmanen 2009, 26.) Riippuen siitä, miten kosketetaan, voimme tuntea itsemme rakastetuiksi, hyväksytyiksi, arvostetuiksi tai vastaavasti sivuutetuiksi, halveksituiksi tai loukatuiksi. Kosketus voi olla yhdistävä kokemus ja tapa tietää, ettemme ole yksin. (Kabat-Zinn 2011, 193.)

Lapsella on usein kyky tehdä havaintoja ihmisestä kokonaisvaltaisesti. Hän käyttää kaikkia aistejaan havaintojen tekemiseksi ja saattaa tehdä erittäin tarkkojakin havaintoja ihmisen tunnelatauksesta. Lapsi vaistoaa aikuisesta sen, onko aikuinen hänestä kiinnostunut vai ei. Lapsi kiinnittää myös aikuista enemmän huomiota toisen osapuolen ilmeisiin, kehon asentoihin ja ääniin, koska hän ei ymmärrä välttämättä kaikkien sanojen merkityksiä. (Vilén 2008, 22.)

Tutkimuksissa on pystytty todistamaan, että äidin ja isän vuorovaikutus lapsen kanssa on erilaista. Tutkimukset ovat lisänneet tietoa vuorovaikutuksen merkityksestä ja osoittaneet, että kotona vallinnut hyvä vuorovaikutusilmapiiri ennus-

taa lapsen suotuisaa kehitystä. Teoreettisesti tärkein muutos on ollut huomion muutos vanhemman toimintatavasta siihen, miten lapsi ja vanhempi toimivat ja ovat vuorovaikutuksessa keskenään. (Pesonen 2010, 517–519.)

3.2 Vahvistava kohtaaminen

Kati-Pupita Mattilan (2011, 15–33) mukaan kohtaaminen ei ole yksinkertaista tai pinnallista tapaamista, vaan se on syvempää kahden ihmisen vuorovaikutusta. Kohtaamisen elementit on arvostava katse ja ystävällinen ele sekä toisen ihmisen kuuleminen, näkeminen ja nähdyksi tuleminen. Jokainen kohtaaminen on erilainen ja sillä voi vahvistaa tai haavoittaa toista ihmistä. Hyvä kohtaaminen edellyttää nöyryyttä, toisen kunnioitusta, luottamusta ja rohkeutta. Se luo yhteyden ja herättää luottamuksen. Epäonnistunut kohtaaminen jättää etäisyyden ja tuo epäluottamusta.

Vaikka ihmisinä lapsi ja vanhempi ovat tasavertaisia, vanhempi on vastuussa lapsensa vahvistavasta kohtaamisesta. Se vaatii oman aikuisuuden ja lapsen lapseuden ymmärtämistä. Aikuinen on aina vastuussa siitä, että lapsi tulee kokonaisvaltaisesti kohdatuksi ja hän ei tule loukatuksi, vaan saa olla turvassa. Valitettavasti kaikki kohtaamiset aikuisten ja lasten välillä eivät vahvista lasta. Toistuvat epäarvostavat ja turvattomuutta herättävät kohtaamiset aikuisen kanssa vaikeuttavat lapsen hyvää elämää. Olisi hyvin tärkeää, että lapsella olisi ainakin yksi turvallinen ja luotettava aikuinen, joka näkee lapsen ja luo toivoa hänen elämässä pärjäämiseen. (Mattila 2011, 23–33.)

Lapselle on tärkeää, että hänen elämässään on turvallisia aikuisia, joiden kohtaamisessa toteutuu jatkuvuus. Usein vuorovaikutustilanteet lapsen kanssa ovat hyvin arkisia ja vaatimattomia, esimerkiksi kotona ja koulussa, jossa aikuisella on tietoisuus siitä, että hän on lapsen kasvua varten. Aikuisen syli ja käsi täytyy olla aina lasta suojeleva ja kunnioittava, ollakseen turvallista ja lasta vahvistavaa. Lapsi voi kokea turvallisuutta vain, jos turva on ehdotonta. (Mattila 2011, 23–26.)

Hyvä katse on perusta hyvälle kohtaamiselle. Lapsi tarvitsee sitä, että häntä katsotaan kauniisti, arvostavasti ja avoimesti. Lapsi etsii läheisen aikuisen katsetta. Katsekontakti vahvistaa tunnetta, että hän on rakastettu, hyväksyty ja arvokas. Kun aikuinen on turhautunut tai vihainen, hän saattaa katseellaan viestiä lapselle, että se on lapsen syytä. Katseen välttely on lapselle viesti välittämisen puutteesta. Tällaiset katseet haavoittavat lasta, tekevät araksi ja kyseenalaistavat hyväksytyksi tulemisen. (Mattila 2011, 27–33.)

Kun lapsi tulee hyväksytyksi ja nähdyksi omana itsenään, hänen luottamuksensa itseensä, toisiin ihmisiin ja elämään lisääntyy. (Mattila 2011, 27–33.) Jos lapsi saa kokea toistuvasti lohdutusta, rakkautta ja hyväksyntää sekä häntä autetaan rauhoittumaan ja selvittämään vaikeuksiaan ratkaisukeskeisesti, hän oppii rauhoittumisen taidon ja samalla hän oppii etsimään myönteisiä ratkaisuja vastoinkäymistenkin keskellä. (Juusola 2010, 16.)

3.3 Omakuva vuorovaikutuksen tukena

Omakuva sisältää paljon enemmän, kuin vain ulkoisen olemuksen. Pieni lapsi osaa estottomasti nauttia oman itsensä katselemisesta, kunnes hänet hämmennetään sillä tiedolla, miten muut häntä katselevat ja miten hänet nähdään ulkoapäin. Kasvun eri vaiheissa voi olla vaikeaa kestää omaa kuvassa näkyvää vanhenemista ja elämään sisältyneitä muutoksia. Omakuvan hyväksymisessä ja totumisessa auttaa itseensä tutustuminen. Mediakuvasto tarjoaa meille mallia ulkokullatusta ulkonäöstä ja siitä, miltä ihmisen pitäisi näyttää, että hän on sopiva. Tämä näkemys on kuitenkin rajallinen ja oman kauneuden ja ihanuuden näkemiseen pitää tottua. On päätettävä katsoa itseään ympäristöstä poikkeavalla tavalla. Liikakilojen ja elämän tuomien juonteiden sijaan meidän pitäisi haluta katsoa omaa tarinaamme, jota katseemme ja olemuksemme heijastavat. (Savolainen 2008, 153.)

Savolaisen (2008, 178) mukaan omakuva on hyväksymisen metafora. Useat erilaiset omakuvat, joissa jokaisen erilaiset ominaisuudet pääsevät esille, opettavat hyväksymään itseensä liittyviä piirteitä ja ulottuvuuksia. Vahvan itsetunnon

saavuttamiseksi, oman kehon tunteminen on tärkeää. Erityisesti lapselle sanoja enemmän merkitsee se, onko oma keho hyvä ja onko siinä mukava olla. Kun aikuinen kohtelee lapsen kehoa kunnioittaen, lapsi oppii, että oma keho ja hän on arvokas. Lapsen täytyy saada kokea olevansa maailman ihanin lapsi. Hänen täytyy saada kokea olevansa korvaamattoman ainutlaatuinen osa omaa perhettä. Näiden kokemusten varaan kasvaa vähitellen aikuisen terve itsearvostus. Myöhemmin elämässään itsearvostuksen kautta oppii näkemään oman rajallisuutensa ilman, että menettää haluaan kasvaa ja ponnistella paremmaksi yksilöksi. Lapsuuden kokemus nähdyksi tulemisesta luo kokemusta uskoa, vastoinkäymisistä huolimatta, omiin mahdollisuuksiin sekä huomata muissa ihmisissä erityisyyttä. (Savolainen 2008, 178; Cacciatore, Korteniemi-Poikela & Huovinen 2009, 174–176.)

Cacciatoren ym. (2009, 174–176) mukaan iho on lapselle tärkeä rakkauden kanava. Ihon kautta lapsi tunnustele, miltä asiat tuntuvat. Jos lasta kosketaan lempeästi ja hellästi, hänelle viestitään arvostusta ja hyväksyntää. Jos kosketus on välinpitämätöntä ja kylmää, lapsi kokee itsensä arvottomaksi. Silittelyn ja hoivan kautta lapsi oppii hahmottamaan omaa kehoaan ja löytää keholleen ääriä.

4 KRISTILLINEN KASVATUS

4.1 Kristillinen varhaisnuorisotyö

Varhaisnuorisotyö on vakiintunut nimike, jolla kuvataan 7-14- vuotiaiden seurakuntalaisten kanssa tehtävää työtä. Varhaisnuorisotyöstä käytetään myös termiä tyttö- ja poikatyö. Kirkko haluaa painottaa jokaisen lapsen oikeutta kasvu- rauhaan ja tarpeeksi pitkään lapsuuteen. Seurakunnan varhaisnuorisotyöllä on tärkeä rooli yhteiskunnassamme perusturvan rakentajana. Tämän vuoksi onkin tärkeää, että seurakunnat tarjoavat tytöille ja pojille avointa ja laadukasta toimintaa, joka on lähes joka puolella Suomea ilmaista. (Takamaa ym. 2012, 6–9.)

Kirkon kasvatuksen linjauksen mukaan tyttöjä ja poikia pyritään tukemaan kokonaisvaltaisina ihmisinä, eli fyysisinä, sosiaalisina, henkisinä ja hengellisinä kokonaisuuksina. Kaikki nämä osa-alueet ovat lapsen kasvulle ja kehitykselle tärkeitä. Jokaista toiminnassa mukana olevaa lasta tuetaan hänen oman kehityksensä mukaan ja jokainen saa kasvaa omana ainutlaatuisena itsenään. Seurakunta on lähtökohtaisesti syrjinnästä vapaa vyöhyke, jossa jokaisen erilaisuutta kunnioitetaan. (Takamaa ym. 2012, 16.)

Varhaisnuorisotyö koostuu pääosin kokoavasta toiminnasta, verkostoitumisesta sekä projekteista, joita ohjaa suurimmaksi osaksi nuoret vapaaehtoiset kerhönohjaajat. Seurakuntien tarjoamia työmuotoja varhaisnuorille ovat muun muassa kerhot, leirit, ilta- ja aamupäivätoiminnat, yhteistoiminta koulujen ja muiden toimijoiden kanssa sekä partio. Nykyään tyttöjen ja poikien parissa tehtävä työ on laaja-alainen kokonaisuus, jonka tavoitteena on monipuolisen, kattavan ja mahdollisimman monen lapsen tavoittavan toiminnan tuottaminen. (Takamaa ym. 2012, 17.) Työn kokonaisuutta koordinoivat nuorisotyönohjaajat, joilla on usein myös monia muita vastuualueita työalallaan. Seurakunnan diakonit ja lastenohjaajat osallistuvat enenevässä määrin varhaisnuorisotyöhön muun muassa perhetyön kautta. (Jansa 2010, 266–271.) Leiri- ja retkityö on tärkeä osa seurakuntien tarjoamaa toimintaa. Vuonna 2014 Suomen seurakunnat järjesti-

vät yli 2000 leiriä 7-14-vuotiaille lapsille, joille osallistui yli 25 00 lasta. (Sakasti i.a.)

Tyttöjen ja poikien jäsenyys ja osallistuminen seurakunnan toimintaan pohjautuu heidän vanhempiansa tahtoon. Perhe on ensisijainen kasvattaja myös lapsen hengellisissä asioissa. Vanhemmat tarvitsevat erityisesti tukea lasten kokonaisvaltaiselle kristilliselle kasvatukselle, joka tukee tyttöjen ja poikien turvallista kasvua ja hyvää elämää. On tärkeää, että seurakunnissa tunnustetaan ja kuullaan perheiltä tulleet avunpyynnöt ja heidän ilmaisemat tarpeet, joiden kautta seurakuntia haastetaan joka työalalla vahvistamaan perhelähtöistä työtettä. (Takamaa ym. 2012, 4, 43.)

Vanhemmat ovat avainasemassa lapsensa elämässä. On tärkeää miettiä, miten vanhemmat saadaan mukaan järjestettyyn toimintaan ja minkälainen yhteistyö tuntuu vanhemmista mielekkäältä. Tarvitaan toimintamuotoja, jotka ovat lapsille luontaisia ja ovat ominaisia tapoja toimia, mutta samaan aikaan voi olla mielekästä myös lapsen vanhemmalle. Vanhemmilta vaaditaan uskallusta ja heittäytymistä lapsen maailmaan ja yhteiseen toimintaan. (Karlsson 2005, 8–9.)

Seurakunnan toiminnan lähtökohtana on kasvatuskumppanuus ja yhteistyö perheiden kanssa. Monet seurakunnat järjestävät koko perheelle suunnattua toimintaa, kuten perheleirejä ja -retkiä, aikuinen ja lapsi kerhoja ja monenlaisia koko perheelle suunnattuja tapahtumapäiviä. Useimmiten tapahtumat on tarkoitettu pienten lasten perheille. Perheille tehtyjen kyselyiden perusteella olisi myös kysyntää erityisesti perhetoiminnalle, joka olisi suunnattu 10–18-vuotiaiden lasten perheille. (Takamaa ym. 2012, 43.)

4.2 Perhetyö

Perhetyö on yhteiskunnallista ja sosiaalista työtä, jossa pyritään perhekohtaisesti ratkaisemaan arjen haasteita, muutostarpeita ja ongelmia. Perhetyön kohteena ovat erilaiset perheet, joiden tuen ja avun tarpeet vaihtelevat suuresti. Perhetyöntekijällä on perheestä riippumatta aina sama tavoite: tukea perhettä

muutoksessa. (Järvinen, Lankinen, Taajamo, Veistilä & Virolainen 2012, 12–16.) Vaikka perhetyötä tehdään yhteistyössä perheen ja perheenjäsenten kanssa, niin keskeistä työssä on aina lapsen edun turvaaminen (Reijonen 2015).

Koska yhteiskunnalliset muutokset ovat heijastuneet perheiden hyvinvointiin, on perhetyön tarve kasvanut. Elämme nopeasti muuttuvassa yhteiskunnassa, jossa mikä tahansa perhe voi joutua kriisiin. Yksittäinen ongelma tai haaste ja etenkin niiden kasaantuminen voivat hankaloittaa perheen selviytymistä arjessa. (Järvinen ym. 2012, 12–16.)

Perhetyön käsitteen alle mahtuu monenlaista toimintaa: perhetuki-, avopalvelu-, perhekuntoutus- sekä kenttätöitä. Täsmällisiä työnkuvauksia ja tehtävämäärittäjiä perhetyölle ei ole asetettu, koska kyseessä on nuori ammattiryhmä. Työkäytännöt ovat syntyneet niihin tarpeisiin, joihin kuntien tai järjestöjen lastensuojelutyössä on ollut erityistä tarvetta. Usein suurin tarve on ollut perheiden kokonaisvaltaiseen tukemiseen heidän omassa lähiympäristössään ja arjessa mukana elämiseen. (Reijonen 2015.) Perhetyö on suunnitelmallista ja tavoitteellista ja rakentuu aina perheen tarpeiden pohjalta (Järvinen ym. 2012, 12–16).

Kirkon perhetyö. Kirkon perhetyö toimii kuntien ja järjestöjen tekemän perhetyön rinnalla. Hengellisyys, jumalanpalveluselämä ja sakramentit, kirkolliset toimitukset, anteeksianto, usko ja rakkaus, vastuu elämästä sekä seurakunta kuvastajana laajasta perheestä ovat kirkon perhetyön erityispiirteitä ja painotuksia. Kirkossa perhetyöllä tarkoitetaan kaikkea seurakuntien työntekijöiden ja vapaaehtoisten toimintaa, jolla vahvistetaan perheiden hengellistä elämää, kasvua ihmisenä, keskinäistä välittämistä ja kunnioitusta, jaksamista vaikeissa elämäntilanteissa sekä yhteyttä seurakuntaan. (Holländer ym. 2009. 5–34.)

Kirkon perhetyön perusta on Raamatun ihmiskuvassa ja elämäntähtäyksessä, sekä siinä, mitä luterilainen kirkkomme pitää keskeisenä. Kirkko ajattelee, että ihminen on Jumalan luoma, arvokas ja luotu elämään yhteyteen Jumalan ja muiden ihmisten kanssa. Vanhemmuus, lapsista huolehtiminen, heidän ohjaaminen sekä kasvun tukeminen ovat aikuisille tehtävä sekä lahja. Kristittyinä eläminen toteutuu läheisissä ihmissuhteissa, seurakunnassa ja yhteiskunnassa.

Seurakunnan perhetyö perustuu näiden arvojen pohjalle. (Holländer ym. 2009. 5–34.)

Holländerin ym. (2009 5–39) mukaan perinteiset perhetyön osa-alueet: ennaltaehkäisevä ja korjaava työ, ovat liian suppea jaottelu kirkossa tehtävään perhetyöhön. Kirkossa perhetyö nähdään neljän ikkunan kautta: Ilo ja oppiminen, vahvistaminen, varhainen tuki sekä ongelmien työstäminen ja kriisiapu. Ikkunat helpottavat kokonaiskentän hahmottamista ja ovat työväline perhetyön jäsentämissä ja suunnittelussa. Myös konkreettisen tapahtuman suunnittelussa käytetään hyväksi ikkunoita, esimerkiksi, onko toiminnan tarkoituksena ilo ja oppiminen vai perhesuhteiden vahvistaminen. Joskus yhdessä kohtaamistilanteessa voi olla kaikkia näkökulmia läsnä ja toisaalta voi olla myös hetkiä, jolloin mikään näkökulma ei kohtaa perheitä.

Kaavio 2. Seurakunnassa tehtävän perhetyön muodot. (Kirkkohallitus 2009, 23)

5 ÄITI–TYTÄR -LEIRIPÄIVÄ OULUNKYLÄN SEURAKUNNASSA

5.1 Leiripäivän tavoitteet

Leiripäivän tavoitteena on tarjota äidille ja tyttarelle yhteinen päivä, jonka aikana he voivat vahvistaa heidän vuorovaikutussuhdettaan. Päivän aikana tapahtuvien aktiviteettien myötä he voivat saada uusia toimintamalleja yhteiseen arkeen ja ajankäyttöön. Leirillä kannustetaan äitejä ja tyttäriä yhdessä puhumiseen, olemiseen ja tekemiseen. Tavoitteena on toisen kokonaisvaltainen näkeminen ja hyväksyminen.

Leirillä halutaan vahvistaa Vanhemmuuden roolikartan (1999, kaavio 1) pohjalta äidin roolia *rakkauden antajana* ja *ihmissuhdeosaajana*. Äiti rakkauden antajana on hellyyden antaja, myötäeläjä, hyväksyjä ja hyvän huomaaja. Ihmissuhdeosaajana äiti kuuntelee, kannustaa, keskustelee ja hyväksyy tyttärensä sellaisena kuin hän on.

Arola, Paavola & Körkkö (2009, 146) toteavat, että äidin on olennaista toimia vuorovaikutuksessa lapsen ikä- ja kehitystasolle sopivalla tavalla. Tavoitteena on luoda toimintaa, mikä on sovellettavissa monen ikäiselle. Leirillä äidin vastuulle jää se, että hän huomioi tyttärensä ikätason ja on leiripäivässä vastuullinen vanhempi, joka on tyttarelleen läsnä.

5.2 Oulunkylän seurakunta

Yhteistyötahomme opinnäytetyössä on Oulunkylän seurakunta, joka on yksi Helsingin seurakuntayhtymän seurakunnista. Sen alueeseen kuuluu Oulunkylän lisäksi Käpylän ja Maunulan alueet. Seurakuntaan kuuluu noin 20 000 jäsentä ja siellä työskentelee noin 50 työntekijää. (Oulunkylän seurakunta i.a.)

Oulunkylän seurakunnassa ei ole aikaisemmin ollut äiti-tytär toimintaa. Perheille, äideille ja tyttärille on kuitenkin erikseen omia toimintamuotoja. Perheille järjestetään erilaisia kerhoja, musiikkileikkikoulua, toimintapäiviä ja leirejä sekä

perhemessuja. Äideille ja naisille on monenlaisia ryhmiä, kuten yksinhuoltajaäitien ryhmä. Kouluikäisille tytöille seurakunta tarjoaa monenlaisia leirejä sekä iltapäiväkerhoja. Varhaisnuorisotyö tekee tiivistä yhteistyötä alueen koulujen kanssa, joten seurakunta näkyy myös lasten arjessa. (Lahdensalo 2015.) Yhdistämme opinnäytetyössämme Oulunkylän seurakunnan diakonisen perhetyön sekä varhaisnuorisotyön työalat.

5.3 Leiripäivän tausta

5.3.1 Suunnitteluprosessi

Alkuperäinen ajatuksemme oli kehittää äiti-tytär toimintaa seurakunnalle tai kristilliselle järjestölle. Syksyllä 2014 otimme asiaan liittyen yhteyttä useisiin seurakuntiin ja kristillisiin järjestöihin ja lopulta Oulunkylän seurakunnan perhetyön diakoni, Terhi Lahdensalo vastasi ja kiinnostui ajatuksestamme. Hän oli innokas luomaan meidän kanssamme yhteistyössä jotakin uutta toimintaa.

Ensimmäisen kerran tapasimme Terhi Lahdensalon kanssa 2.2.2015, jolloin keskustelimme toiveista ja odotuksista opinnäytetyöhömmme liittyen. Tuolloin saimme kuulla, että seurakunnan yksi syksyille suunniteltu leiri on peruuntumassa ja sen tilalle voisi suunnitella jotakin muuta toimintaa. Keskustelimme heidän jo olemassa olevista toimintamuodoista ja ideoimme uudenlaista toimintaa, joka olisi suunnattu äideille ja heidän tyttärilleen. Saimme Lahdensalolta aiheeseen sopivaa kirjallisuutta ja sovimme uuden tapaamisen, jolloin mahdolliseen leiripäivään liittyvät asiat olisivat selkeytyneet ja olisimme saaneet opinnäytetyösuunnitelman myötä palautetta ja suuntaa opinnäytetyömme teolle.

Tapasimme Lahdensalon kanssa uudelleen 16.3.2015, jolloin allekirjoitimme viralliset yhteistyösopimukset ja seurakunnan vaitiolovelvollisuuslomakkeet. Tapaamisella kävimme läpi jo kirjoittamaamme teoriaa ja pohdimme sitä, mihin suuntaan opinnäytetyötämme kannattaisi viedä. Lahdensalo tekee diakonista perhetyötä ja pohdimme onko leiripäivämme diakonista vai ennaltaehkäisevää perhetyötä. Päädyimme siihen, että haluamme tehdä ennaltaehkäisevää työtä

ja nimenomaan antaa äiti–tytär pareille keinoja, joilla he voisivat olla vahvistamassa omaa yhdessäoloaan.

Jatkoimme yhteydenpitoa ja yhteistä ideointia sähköpostiviestein ja kevään aikana varmistui, että leiripäivä on 19.9.2015 Maunulan kirkolla. Saimme seurakunnalta myös toisen yhteyshenkilön, johtavan nuorisotyönohjaajan, Mirja Kietäväisen.

Tapasimme Lahdesalon ja Kietäväisen kanssa yhdessä ensimmäistä kertaa 10.6.2015, jolloin suunnittelimme päivän kulkua ja teemaa. Teema muodostui yhteisen tekemisen, omakuvan ja kehollisuuden ympärille. Pohdimme pitkään ajatusta prinsessapäivästä ja mietimme, miten saisimme päivästä sellaisen, että se olisi kaikille mieluisa siitäkin huolimatta, vaikka ei kokisikaan itseään prinsessaksi. Lopulta päätimme, että leirin nimeksi tulee Sua Varten -leiripäivä. Nimellä on monta ulottuvuutta. Olemme leiripäivässä ohjaajina leiriläisiä varten ja leiriläiset ovat paikalla toisiaan varten. Erityisesti halusimme kuitenkin korostaa sitä, että jokainen äiti ja tytär olisivat leiripäivässä mukana toisiaan varten.

Päätimme yhdessä ohjaajiemme kanssa, että hallittava osallistujamäärä olisi 10 tyttöä ja 10 äitiä. Jotta tehtävien yhdessä purkamiseen ja asioiden käsittelyyn jäisi tarpeeksi aikaa, emme halunneet liian isoa ryhmää. Ikähaarukka rajautui 1.-6. – luokkalaisiin. Keskustelimme josko olisimme valinneet pienemmän ikäryhmän kohderyhmäksemme, mutta emme tienneet millainen kysyntä leirillä olisi, joten halusimme jättää liikkumavaraa leirin toteutumisen varmistamiseksi. Tavoite oli kehittää sellaista toimintaa, joka sopi monen ikäiselle lapselle ja hänen äidilleen.

Ilmoittautuminen leiripäivään tapahtui seurakunnan työntekijöiden kautta, ja työntekijät lupasivat huolehtia leiripäivän ruokahuollosta. Ruokailu on tärkeä sosiaalinen tapahtuma ja siksi leiriläisille tarjotaan ilmainen aamupala, lounas, päiväkahvi sekä iltapala. Otimme vastuun ohjelman suunnittelusta (liite 3), toteuttamisesta sekä turvallisuusasiakirjan, leirikirjeen (liite 2), palautelomakkeen (liite 10) sekä ohjelman sisällöllisten materiaalien tuottamisesta. Suunnittelimme leiripäivän ohjelman ja toiminnot itse, teorian antaman pohjan tukemana. Yh-

teyshenkilöiden kanssa sovimme mainonnasta niin, että me teemme mainoksen (liite 1) ja Lahdensalo ja Kietäväinen ovat vastuussa mainosten levittämisestä. Työelämätahton yhteyshenkilöt ovat läsnä leirillä turvallisuus- sekä ensiapuvastavina, mutta heillä ei ole ohjelman toteuttamisvastuuta.

Tapasimme Lahdensalon ja Kietäväisen kanssa vielä 11.8.2015 Maunulan kirkolla. Päivitimme leiripäivän tilanteen sekä tutustuimme leiripäivän puitteisiin. Tuolloin olimme jo suunnitelleet suurimman osan toiminnoista sekä siitä, minkälaisia tiloja ja materiaaleja kukin toiminta tarvitsee. Yhteistyöhenkilömme lupasivat koota meille leirillä tarvittavat materiaalit ja sovimme, että tapaamme päivää ennen leiripäivää yhdessä Maunulan kirkolla. Tuolloin vielä ehtisimme hankkia mahdollisesti puuttuvat tarvikkeet ja saisimme laitettua kaiken kuntoon leiripäivää varten. Olimme yhteistyötahoomme sähköpostitse yhteyksissä tapaamisten välissä ja se osoittautui tärkeäksi tueksi prosessin aikana.

5.3.2 Teoriasta käytäntöön

Kirkon perhetyön käyttämästä neljästä ikkunasta käytimme leirillä Ilon ja oppimisen- sekä vahvistamisen ikkunoita. *Ilon ja oppimisen ikkuna* kuvaa perhetyön toimintaa ja kohtaamisia, joissa vietetään yhteistä mukavaa aikaa. *Vahvistamisen ikkuna* kuvaa perhetyötä, jossa ennakoidaan vaativia elämäntilanteita. Yhdessäolo ja yhteys toisiin perheenjäseniin on arvokasta. Holländerin ym. (2009, 14–25) mukaan perhesuhteiden vahvistamista ja lujittamista tarvitaan aina. Näillä ikkunoilla kuvaamme leirin tavoitetta olla tuomassa äidin ja tyttären välille iloa ja yhteyttä sekä vahvistaa olemassa olevaa vuorovaikutusta. Äiti–tytär -suhde, on aina erityinen ja siitä on tärkeä pitää huolta.

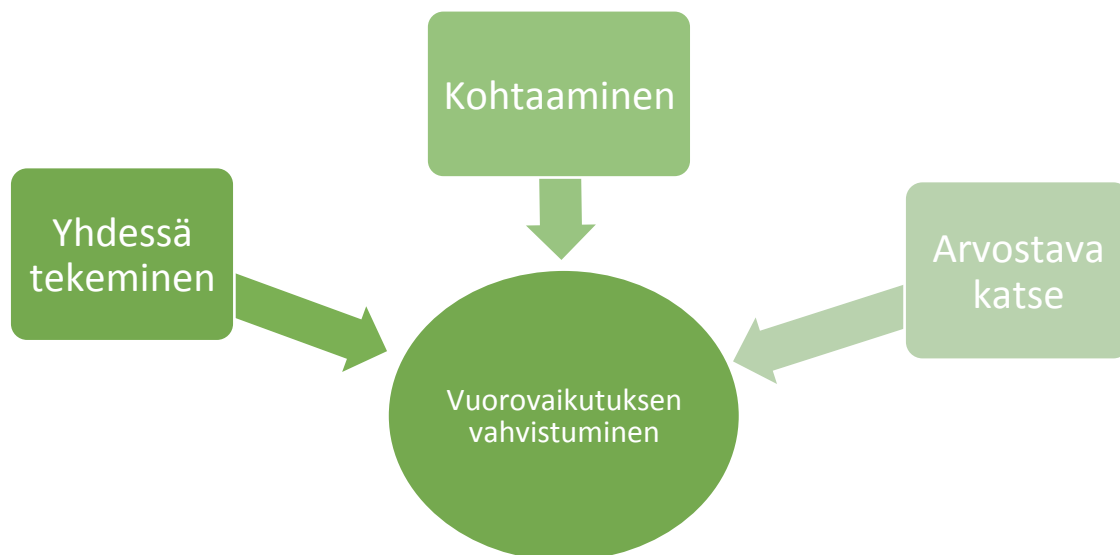
Leiripäivässä käytetyt toiminnalliset menetelmät on tarkoitettu työskentelyn ja vuorovaikutuksen tueksi, mutta eivät ole sen itsetarkoitus. Esimerkiksi pelit ja kirjat rentouttavat erityisesti lasta ja toimivat aikuisen ja lapsen välisen vuorovaikutuksen apuvälineenä. Onnistuneessa työskentelyssä vuorovaikutusta ja menetelmiä hyödyntäen syntyy vuoropuhelu lapsen ja aikuisen välille. Se luo molemminpuolista tunneyhteyttä ja motivoi yhteiseen työskentelyyn sekä tuo iloa ja huumoria tilanteeseen. (Paaso 2010, 27–28.) Teorian pohjalta tärkeim-

miksi vuorovaikutuksen vahvistamista tukevaksi elementeiksi nousee yhdessä tekeminen, kohtaaminen ja arvostava katse (Kaavio 3).

Yhdessä tekeminen. Lapset tarvitsevat ja haluavat aikaa yhdessä vanhempiensa kanssa. Aina lapsen kanssa tehty toiminta, ei tarvitse olla mitään ihmeellistä, vaan usein lapselle riittää arkiset yhteiset hetket, joissa vanhempi on läsnä. (Valkonen 2006, 76–77.) Kaikki leiripäivän toiminta pohjautui äidin ja tyttären yhteiselle tekemiselle. Ajatuksena on, että äiti ja tytär voisivat koko päivän keskittyä toisiinsa, eikä heidän tarvitse kokea painetta ryhmäytymisestä. Suunniteltu toiminta on iästä riippumatta mahdollista toteutua tavoitteiden mukaisesti.

Kohtaaminen. Lapsen kohtaamiseen tarvitaan aikaa ja aitoa iloa lapsesta. Ilon kokeminen viestii lapselle olemassa olon oikeutta, hyväksyntää sekä vahvistaa itsetuntoa ja omanarvon tuntoa. Ilosta kumpuaa vahvuutta sekä lapselle, että aikuiselle. (Mattilan 2011, 39.) Äidin ja tyttären yhdessä oleminen leirillä, ilman ulkoisia häiriötekijöitä mahdollistaa heidän kokonaisvaltaisen kohtaamisen.

Arvostava katse Nähdynsi tuleminen omana itsenään antaa lapselle hyvät lähtökohdat kasvuun ja elämän myönteisyyteen. Lapsi etsii vanhemman katseesta vahvistusta sille, että on hyväksytty ja rakastettu. (Mattila 2011, 33.) Se, että äiti lähtee tyttärensä kanssa viettämään päivän kahdestaan, viestii tyttäreille, että hän on tullut nähdyksi. Katseen merkitystä ja toisen katsomista toimme esille myös toiminnoissa, hauskanpidon ja leikin kautta.

Kaavio 2. Kuvaus leirin tavoitteista

5.3.3 Leiripäivän osallistujat

Leiriä mainostettiin Oulunkyläläinen-, Kirkko ja kaupunki- sekä Käpylä-lehdessä. Paperisia mainoksia vietiin Maunulan kirjaston, ostoskeskuksen, leikkipuiston, terveyskeskuksen sekä kirkon ilmoitustauluille. Internetissä, Oulunkylän kirkon Facebook –sivulla, oli mainos leiripäivästä. Ilmoittautumisaika oli noin kolme viikkoa ja sinä aikana leiri tuli täyteen.

Leiripäivään ilmoittautuneita äitejä ja tyttäriä oli yhteensä 20. Leiripäivän aamuna oli kuitenkin tullut peruutuksia kolmelta parilta, eli lopulta leirille osallistui seitsemän äitiä ja seitsemän tyttäätä. Kuvassa 1 on kaikki leiripäivään osallistuneet äidit ja tyttäret. Leiripäivään osallistuneista tytöistä oli ekaluokkalainen, viisi oli 2.-4. -luokkalaista ja yksi oli kuudesluokkalainen. Leiripäivä tavoitti osallistujia eri lähtökohdista. Onnistuimme tavoittamaan myös sellaisia äitejä ja tyttäriä, joille seurakunnan toiminta ei ole kovinkaan tuttua.

Kuva 1. Leiripäivän osallistujat

5.4 Leiripäivän toteutus

Leiripäivän valmisteluihin on hyvä varata tarpeeksi aikaa. Rastirata, hemmottelu- ja askartelupaikat valmistellaan ennen leiriläisten saapumista. Päivä toteutetaan alaa olevan päiväohjelman mukaisesti. Aikataulu on suunniteltu joustavaksi, jotta jokaiselle toiminnalle olisi tarpeeksi aikaa toteutua tavoitteiden mukaisesti.

Päiväohjelma

9.00	Aamupala
9.45	Aamuhartaus, tervetuloa, esittelyt
10.15	Tutustumisleikkejä
11.00	Rastirata
12.00	Lounas
13.00	Hemmottelu
14.00	Toiminta I
16.00	Kahvi
16.45	Toiminta II
18.15	Palaute ja todistukset
19.00	Iltapala
19.30	Iltahartaus ja todistusten jako
20.00	Kotiin

Aamuhartaus (Liite 4) klo. 9.45–10.15. Seurakunnan toiminnan tunnusmerkki on hartaus (Seurakunnan kerhonohjaajat i.a.). Hartaus on myönteinen ja lämmin yhdessäolon hetki, jossa kohdataan Jumala (Lindfors 2000, 27.). Äiti-tytär leirin aamuhartaudessa käsitellään jokaisen ainutlaatuisuutta ja sitä, miten meillä jokaisella on samanlaisia piirteitä vanhemmiltamme, mutta samalla olemme omia ihania yksilöitä. Äiti ja tytär ohjeistetaan katsomaan toisiaan ja tutkimaan toistensa ominaisuuksia ja piirteitä. Mitä tärkeämpi lasta katsova ihminen on lapselle, sen vahvemmin lapsi tallettaa katseesta näkemänsä viestin muistiinsa (Mattila 2011, 27). Hartauden lopuksi esellään turvallisuusohjeet, jotta jokainen leiriläinen tietäisi ensiapuun ja hätätilanteeseen liittyvän ohjeistuksen.

Tutustumisleikit klo.10.15–11.00. Tutustumisleikkien ideana on lämmitellä äidin ja tyttären välistä vuorovaikutusta keskustelun ja läheisyyden avulla sekä tutustua muihin leiriläisiin. Vilénin ym. (2008, 62) mukaan todellinen yhteys toiseen ihmiseen sanojen, ilmeiden tai kosketuksen kautta on kaikissa elämäntilanteissa erityisen tärkeää. Yhteys on kahden ihmisen välistä ajatusten ja tun-

teiden jakamista niin, että molemmat kokevat tulevansa tilanteessa ymmärretyksi ja saavansa toiselta ihmiseltä jotain ainutlaatuista tukea. Yhdessä oleminen on tunnetilojen ja ajatusten yhdessä jakamista ja kuuluksi tuleamista.

Ensimmäinen tutustumisleikki on äidin ja tyttären esittely. Osallistujat ovat ringissä niin, että kaikki näkevät toisensa ja äiti ja tytär ovat vierekkäin. Ohjaaja antaa ohjeeksi kertoa neljä asiaa toisesta, eli äiti tyttärestä ja tytär äidistä. Kerrottavia asioita on nimi, luokka koulussa/ammatti, lempi asia syksyissä ja jos olisi hedelmä, niin mikä olisi. Pareilla on hetki aikaa keskustella toistensa kanssa ja sitten oma pari esitellään muulle ryhmälle.

Toinen tutustumisleikki on pikatreffikonseptista äideille ja tyttärille sopivaksi muokattu Speed date – leikki. Leikki on yksinkertainen keskusteluun pohjautuva keskusteluleikki, jossa toinen osapuoli kertoo omia ajatuksiaan minuutin ajan, jolloin toinen kuuntelee. Minuutin jälkeen osapuolet vaihtavat roolejaan. Kyse ei ole arvailuleikistä vaan omien ajatusten jakamisesta toiselle. Kerrottavia asioita ovat puhelin, meidän koti, Angry Birds sekä rakkaus. Leikin tarkoituksena on saada äiti ja tytär keskustelemaan keskenään ihan tavallisista asioista.

Kolmas tutustumisleikki on ketjuloru, joka toteutetaan koko ryhmän kanssa yhdessä. Osallistujat seisovat piirissä vierekkäin. Yksi aloittaa leikin sanomalla olevansa joku ja etsivänsä jotain, esimerkiksi ”Olen säveltäjä ja etsin nuottia.” Hänestä seuraava jatkaa lorua sanomalla ”olen nuotti ja etsin musiikkia.” Näin jatketaan eteenpäin ringissä. Jos joku ei heti keksi sopivaa asiaa, voi ryhmä auttaa häntä keksimään sen. Leikin tavoitteena on kehittää yhteistyötä sekä sosiaalisuutta ryhmäläisten kesken. (Mannerheimin lastensuojeluliitto i.a.b.)

Neljäs tutustumisleikki on kosketusleikki, jossa äiti ja tytär ovat aluksi pari. Leikin ohjaaja sanoo ohjeita, joita parien tulee noudattaa. Ohjeita on esimerkiksi ”laita kämmen olkapäähän”, jolloin molemmat osallistujat laittavat oman kämmenensä toisen olkapäähän. Ohjeet muuttuvat asteittain vaikeammaksi. Leikin loppuvaiheessa ohjeet muuttuvat kokonaan ja äiti–tytär pari tarvitsee toisen äiti–tytär parin suoriutuakseen seuraavista ohjeista. Seuraavat ohjeet ovat esimerkiksi ”laittakaa lattiaan viisi jalkaa, kolme kättä ja yksi pää.” Leikin tarkoituksena

on antaa luontevia keinoja toisensa koskemiseen ja lähellä olemiseen. Leikki vahvistaa myös ongelmanratkaisutaitoja.

Rastirata (liite 5) klo. 11.00–12.00. Rastirata rakennetaan eripuolille kirkon tiloja. Rastiradan tavoitteena on luottamuksen ja äidin ja tyttären välisen yhteistyön kasvattaminen. Tarkoitus on myös kerätä mieluista materiaalia tulevaa tekemistä varten. Rasteja on neljä, joista suurin osa suoritetaan äiti-tytär pareina, vaikka rasteja kierretään yhdessä toisen parin kanssa (Kaavio 4.)

Ensimmäinen rasti on esterata. Esteradalla on naru, jota pitkin tulee kävellä sekä esteistä jotka täytyy kiertää tai ylittää. Äidin silmät sidotaan ja lapsi kuljettaa äidin kädestä pitäen esteradan läpi. Sitten vaihdetaan osia, tytär sitoo silmät ja äiti kuljettaa.

Toisella rastilla on tarkoitus tehdä yhteistyötä leikkaamalla suuresta paperirullasta molemmille oman pituuden mittaiset paperit sekä selvittää narusokkelosta itsellensä mieluisat narut. Näiden lisäksi parit saavat tehtävämonisteen (liite 6), jossa on päivän teeman mukainen ristikko sekä äitiin ja tyttäreeseen liittyviä väittämiä.

Kolmannella rastilla äiti ja tytär purkavat koodin yhdessä toisen parin kanssa. Maassa on kuusi pulloa eli ”koodia” numeroituna. Koodi puretaan numerojärjestyksessä kehikon avulla, johon on kiinnitetty neljä narua. Jokaisen narun päähän menee yksi henkilö. Naruja nostamalla, vetämällä ja siirtämällä, kehikkoa siirretään koodin ympärille, ilman että koodit kaatuvat. Purettua koodin, äiti ja tytär saavat vielä ratkaista arvoituksen, muodostaen tavuista lauseen: ”O-len täällä su-a va-rten”.

Neljäs rasti vaati yhteistyötä ja ongelmanratkaisukykyä. Äiti ja tytär saavat kaksi A4 kokoista paperia, joiden avulla heidän on tarkoitus päästä käytävän päästä toiseen koskematta lattiaan. Määränpäässä on laatikko, josta he saavat valita mieleisensä kankaan.

Kaavio 4. Rastiradan toiminnat ja tavoitteet

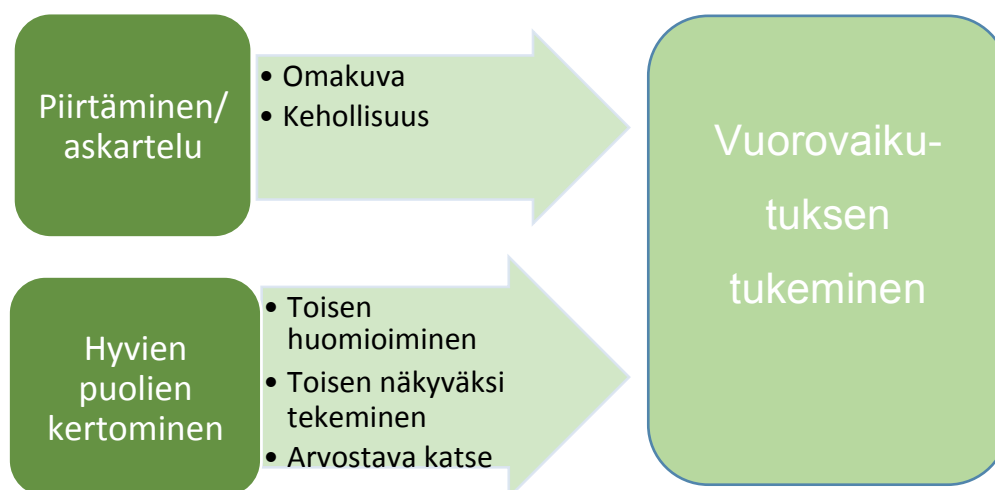
Hemmottelu klo. 13.00–14.00. Hemmottelupisteitä on kahdessa huoneessa. Yhdessä huoneessa on mahdollisuus musiikkia kuunnellen rentoutua ja hieroa toista hierontapalloilla. Toisessa huoneessa on kynsien- sekä hiustenlaittopiste. Pöydille on koottu kynsilakkoja, koristelutarvikkeita ja erilaisia timantteja. Paikalla on hiuslakkaa sekä lettikirja, jonka avulla voi tehdä kampauksia.

Hemmottelun tarkoituksena on antaa äidille ja tyttärelle yhteinen kauneushetki. Kynsien lakkaaminen, hierominen ja hiustenlaittaminen ovat luontevaa yhdessäoloa, jolloin toista kosketetaan hoitavasti. Vilénin ym. (2008, 60, 331–334) mukaan jokainen ihminen reagoi kosketukseen eri tavalla. Kosketus voi muun muassa aktivoida, rauhoittaa, ärsyttää tai lohduttaa toista. Kosketus ja läheisyys toisen ihmisen kanssa on parhaimmillaan hoitavaa. Fyysinen kosketus, kuten hierominen, voi lieventää kipuja, mutta se voi myös auttaa toisen ihmisen elämän kipuihin ja hänen kokemukseensa itsestään. Rentouttavat hyvän olon hetketkin ovat jo sellaisenaan tukevaa vuorovaikuttamista.

Toiminta 1 (Liite 7) klo. 14.00–16.00. Osallistujat ovat keränneet toimintaan valmistavalta rasti-radalta itsellensä materiaaleja tämän toiminnan toteuttamiseen. Jokaisella parilla on isot paperit, kangasta sekä narua.

Äiti ja tytär menevät vuorotellen makoilemaan oman kokoisen paperin päälle ja toinen piirtää paperille tämän ääriviivat. Kun molempien ääriviivat on piirretty he työstävät omia kuviaan. Paperille voi liimata narusta hiukset, kankaasta vaatteita ja muita tarjolla olevia askartelutarvikkeita voi myös käyttää koristeluun. Koristelun jälkeen toisen paperille kirjoitetaan toisesta hyviä puolia/piirteitä/osaamista. Esimerkiksi käsien kohdalle voi kirjoittaa, että on hyvä piirtämään ja leipomaan, suun kohdalle voi kirjoittaa, että laulaa kauniisti ja jalkoihin voi laittaa, että juoksee todella kovaa. Kun taideteokset ovat valmiita, ne laitetaan seinälle, jotta kaikki voivat nähdä teokset. Lopuksi töistä pidetään taidenäyttely. Jokainen voi kertoa omasta teoksestaan, miksi siitä tuli juuri sellainen.

Kuvallisen vuorovaikutuksen etu on se, että kuvat säilyvät ja niihin voi palata aina uudelleen. On tärkeää, että lapsi ei koe, että hänen kuvaansa arvostellaan tai että hän voisi jollakin tavalla epäonnistua kuvan tekemisessä. Tuokioon on hyvä suhtautua vapaasti ja vaille odotuksia. Kuvat ovat hyvä keino myös arkipäivässä. (Vilén ym. 2008. 305–309.)

Kaavio 5. Toiminta I, tavoitteet

Toiminta 2 (liite 8) klo. 16.45–18.15. Tilaan on kerätty vaatteita ja asusteita, joita leiriläiset saavat pukea ja sovittaa. Äiti ja tytär saavat halutessaan myös pukea toinen toisiaan. Pukeutumisen jälkeen koko ryhmän kanssa järjestetään muotinäytös, jossa ensiksi tytöt valitsevat mieleisensä vaatteet ja kävelevät

musiikin tahdissa kirkon keskikäytävää pitkin. Äidit katsovat ja kannustavat. Sit- ten äidit kävelevät ja tytöt kannustavat. Lopuksi jokaisesta äiti–tytär parista sekä kaikista leiriläisistä otetaan yhteiskuvat esiintymisvaatteet päällä. Karlssonin (2005, 8-9) mukaan vanhemmilta vaaditaan uskallusta ja heittäytymistä lapsen maailmaan ja yhteiseen toimintaan. Vaatteiden sovittaminen ja muotinäytös ovat leirillä hetkiä, jolloin äideiltä vaaditaan rohkeutta ja heittäytymiskykyä.

Otimme erillisen kuvauksen lisäksi myös muutamia kuvia päivän kuluessa. Lu- van kuvaukseen ja kuvien käyttämiseen seurakunnan sivuilla sekä opinnäyte- työssä olimme pyytäneet ennakoon täytettävässä osallistujakortissa (liite 2).

Todistus (liite 9) ja palaute (liite 10) klo.18.15–19.00. Äiti ja tytär saavat todis- tuspohjan, jonka he kirjoittavat ja koristelevat ja sitten ojentavat toisilleen. Todis- tukseen liitetään äidin ja tyttären yhteiskuva. Äitejä ja tyttäriä pyydetään kirjoit- tamaan yhdessä palautetta päivän päällimmäisistä tunnelmista, leirin vaikutuk- sista äiti–tytär-suhteeseen sekä leiripäivän kehitysideoista.

Iltahartaus klo.19.30–20.00. Iltahartaus on hiljentymisen hetki, jonka aluksi päivään osallistuneilla on vapaus sanoa suullista palautetta ja kertoa tunnelmia päivästä. Hartauden aikana osallistujat makoilevat jumppapatjoilla lattialla. Har- taudeksi luetaan Sinä olet tärkeä -kirja, joka on sekä aikuisille että lapsille sovel- tuva tarina. Hartaudessa halutaan muistuttaa leiriläisiä siitä, että olemme tärkei- tä toistemme lisäksi myös Luojallemme Jumalalle.

6 LEIRIPÄIVÄN PALAUTE

6.1 "Olla äidin kanssa"

Palautelomake (liite 10) mukailee päivän teemaa siten, että äiti ja tytär täyttävät sen yhdessä. Palautelomakkeessa on neljän asteen hymynaama kysymyksiä sekä avoimia kysymyksiä. Palautteet kerättiin nimettömänä.

Kysyimme hymynaamoilla, mikä oli päällimmäinen tunne leiripäivästä ja lähtisikö uudestaan äiti–tytär päivään. Suurin osa leiriläisistä antoi hymyilevimmän naaman ja loput antoivat positiivisen naaman. Myös kysymyksessä "*lähtisitkö uudestaan samanlaiseen leiripäivään?*" saimme ainoastaan hymyilevinä naamoja.

Lähtisin ja ehdottomasti nuoremman kanssa seuraavaksi. Voisin lähteä vaikka viikonlopuksikin. (Äiti.)

Lähtisin toisen tytön kanssa tai muutaman vuoden päästä uudestaan. (Äiti.)

Palautteessa oli myös kolme avointa kysymystä. Ensimmäinen kysymys oli: "*Mikä oli päivässä parasta?*" Esille nousivat monet aktiviteetit, joita olimme päivän aikana tehneet, mutta myös leirin päiväohjelmaa ja toteutusta keuhuttiin. Monille, todennäköisesti äideille, oli ollut myös merkittävä kokemus tulla valmiiksi suunniteltuun päivään ja ruokapöytään.

Äiti tytär kokemus oli ihana (Tytär.)

Olla äidin kanssa. (Tytär.)

Ei pakotettu tutustumaan kaikkiin, vaan keskityttiin äiti-tytär pariin. Oli kiva nähdä, että kirkossa voi myös olla vapaamuotoisempaa ja äänekkäämpää (Äiti.)

Yhdessäoloa kerrankin kahdestaan äidin kanssa. (Tytär.)

Toinen kysymys käsitteli äidin ja tyttären välistä suhdetta: "*Toiko leiri jotain uutta teidän väliseen yhdessäoloon, jos toi, niin mitä?*" Yksi äiti oli huomannut käytök-

sessään tytärtään kohtaan parannettavaa. Yksi äiti oli tullut ylpeäksi tyttärestään, joka oli ollut rohkeampi, mitä äiti oli luullutkaan ja toinen äiti oli seurannut, miten tytär toimii vieraiden ihmisten kanssa ja huomannut, että tytär tutustuu helposti toisiin ihmisiin. Äitien havainto vahvistavat Karlssonin (2005, 8-9) väitettä, että vanhempia usein kiinnostaa se, minkälaista lapsen elämä on myös silloin, kun he eivät itse ole paikalla.

Päivä oli tuonut myös iloa, luottamusta ja vahvistanut jo olemassa olevaa suhdetta. Melkein jokaisessa palautteessa luki, että tiivis yhdessäolo ei aina arjessa ole mahdollista, niin tämä päivä mahdollisti sen ilman ulkopuolisia häiriötekijöitä. Saimme myös muutaman ”ei mitään” vastauksen tyttäriltä.

Valitsimme, että käytämme koko päivän toisen kanssa olemiseen ja huomasi, että on paljon asioita, joita voisimme kotonakin tehdä yhdessä. (Äiti.)

No yhdessä oloon tämä auttoi ja äidin kanssa on kiva olla. (Tytär.)

Ei uutta, mutta vahvisti jo olemassa olevaa, luottamusta, iloa, yhdessä olemisen riemua. (Äiti.)

Ei mitään. (Tytär.)

Kysyimme ”*mitä kehittäisit leiripäivässä?*”. Sään salliessa toivottiin enemmän ulkoilua. Ohjattua riehumista ja leikkejä olisi voinut olla enemmän, jotta lapset olisivat saaneet purkaa energiaansa niihin. Kehittämisisideoina ehdotettiin nimikylttejä, päivän myöhäisempää aloitusta, ohjelman tiivistämistä sekä toimintaa eri-ikäisille.

Enemmän paperilla etenemisen tapaisia ongelmanratkaisutehtäviä. (Äiti.)

Vauhtia enemmän. (Äiti.)

Eri ikäisille eri toimintaa. (Tytär.)

Voitaisiin olla joskus ulkona. (Tytär.)

Leikkejä ja tehtäviä voisi olla enemmän. Pitkin päivää myös ehkä myös yhteistä rauhoittumista tarinoita tms. (Äiti.)

Yksi äiti kirjoitti palautteen, jossa hän toivoi päivän alkuun jonkunlaista lämmittelyleikkiä, jonka avulla lapset olisivat rohkaistuneet puhumaan ääneen. Juusolan (2010, 58) mukaan ryhmän liittyminen ja siinä toimiminen voi olla monelle lapselle haastavaa ja stressaava tilanne. Vanhemmat voivat olla tässä tukemassa lasta rohkaisemalla häntä liittymään ryhmään.

Alkuun joku lämmittelyleikki, että kaikki lapset rohkaistuvat puhumaan ääneen. Ehkä myös jotain syvällisempää tai toisen piirteiden ja ominaisuuksien käsittelyä. Asioiden ääneen sanominen tekee asioista todempia. (Äiti.)

6.2 ”Tällaisenaan käyttökelpoinen”

Yhteistyöhenkilömme Terhi Lahdensalo ja Mirja Kietäväinen ovat antaneet meille palautetta leiripäivän suunnittelusta, ohjelmasta ja sen toteutuksesta pitkin matkaa. Palaute oli kannustavaa, tukevaa ja kehittäväää. Leiripäivän päätteeksi jäimme yhteistyöhenkilöiden kanssa refleктоimaan päällimmäisiä tuntemuksia leiripäivästä ja kävimme läpi leiriläisten kirjalliset palautteet.

Kävimme leirin jälkeen suullisen palautekeskustelun Lahdensalon kanssa ja annoimme molemminpuolista palautetta. Hän oli tyytyväinen yhteistyöhön ja koko prosessin kulkuun. Leirin kokonaisuus oli toimiva ja sisältö hyvä ja vaihteleva. Lahdensalon mielestä aikataulutus oli hyvin suunniteltu ja kokonaisuutena leiripäivä oli hyvä kokonaisuus, jonka voisi toteuttaa seurakunnassa uudelleen tällaisenaan tai sovellettuna monissa työmuodoissa. Terhi Lahdensalon arvion mukaan kaikki leirin tavoitteemme toteutuivat ja äidin ja tyttären välinen yhdessäolo ja vuorovaikutus olivat keskiössä. Hänen mielestään luomamme materiaali oli hyvää ja loppuun asti mietittyä. (Lahdensalo 2015.)

Lahdensalo oli tyytyväinen siihen, että leirillä pidettiin kristillistä näkökulmaa yllä hartauksien muodossa. Turvallisuusohjeiden läpikäyminen oli tärkeä osa leirin luottamuksellisen ilmapiirin luomiseksi. Hän olisi lisännyt turvallisuusohjeiden yhteyteen lisää informaatiota päivän ja ohjelman kulusta sekä päivän tärkeimmästä temasta, jotta leiriläiset olisi saatu entistä paremmin orientoitua päivän toimintaan. (Lahdensalo 2015.)

Alkuleikit ja rasti-rata olivat Lahdensalon mielestä tarkoituksellisia ja toimivia. Niiden kautta luotiin hyvällä tavalla tilanteita vuorovaikutukselle ja jo ensimmäisien leikkien jälkeen Lahdensalolle tuli olo, että tästä tulee hyvä päivä, koska tunnelma oli niin hyvä. (Lahdensalo 2015.)

Lahdensalo näki, että haasteenamme leiripäivän aikana oli ohjeistuksen antaminen ja koko ryhmän kokoaminen ohjeistuksen kuuntelemiseen. Hänen mielestään esimerkiksi kehonkuvan tarkempi ja jatkuva ohjaaminen olisi ollut tarpeellista, että toiminta olisi ollut tarkoituksen mukaista. Näin äidin ja tyttären valtasuhteet eivät pääsisi liian vahvasti esille. (Lahdensalo 2015.) Lahdensalon näkemys vahvistaa Vilénin (2008, 18) käsitystä siitä, että pitkissä vuorovaikutussuhteissa haasteita aiheuttaa läheisyys, jolloin kiintymyssuhteiden vaikutus näkyy jo selkeästi työskentelyssä. Lahdensalon (2015) mukaan, kehonkuvan piirtämistä ja toisen hyvien puolien läpikäymistä voisi syventää ja siihen voisi käyttää enemmän aikaa.

7 POHDINTA

7.1 Leiripäivän onnistuminen

Opinnäytetyön tavoitteena oli kehittää äiti–tytär toimintaa Oulunkylän seurakuntaan. Suunnittelimme ja toteutimme leiripäivän, jonka tarkoituksena oli vahvistaa ja tukea äidin ja tyttären välistä vuorovaikutusta toiminnallisten menetelmien kautta. Vuorovaikutus toteutui leirillä toimintojen avulla yhteisenä tekemisenä ja kohtaamisena.

Saimme leiriläisiltä sanallista palautetta tekemisistä ja toiminnoista pitkin päivää. Erityisesti nuorimmat lapset antoivat riemun kiljahduksien saattamana palautetta siitä, että on niin kivaa tekemistä. Kaikki suoraan annettu suullinen palaute oli positiivista. Ensimmäinen palaute leiripäivästä tuli jo alkuleikkien jälkeen, jolloin tytär oli hihkunut äidilleen: ”tämä on paras leiri, jossa me ollaan koskaan oltu!”. Toinen tyttö antoi palautetta leiripäivän loppupuolella todeten: ”Tämä päivä on ollut ihan paras, kun on saanut olla äidin kanssa koko päivän, eikä se ole ollut vaan koneella!”

Koemme, että kykenimme lukemaan leiriläisistä myös paljon sanatonta palautetta. Jo alkuhartaudessa ja -leikeissä näimme kuinka tärkeän ja merkityksellisen asian äärellä vietimme leiripäivää. Lapsista näki, että suurin osa heistä nautti erittäin paljon äidin kanssa olemisesta. Äideistä näki, että kun he kykenivät rentoutumaan päivän toiminnan äärelle, he kykenivät olemaan lapsilleen läsnä ja nauttimaan yhdessäolosta.

Miettinen & Rotkirch (2012, 127–130) toteaa, että usein perheen yhteinen aika kuluu elektroniikkalaitteiden parissa. HavaitSIMME tätä myös leirillä, sillä puhelimen käyttö katkaisi joissain tilanteissa äidin ja tyttären vuorovaikutuksen ja yhdessäolon. Siirtymätilanteissa toiminnasta toiseen tai vapaa-aikana muutama äiti ja tytär ottivat puhelimen esiin. Jäimme pohtimaan, olisiko puhelimen käyttöön pitänyt puuttua ja mitä puhelimen käytöllä viestittiin toiselle.

Äiti *ihmissuhdeosaajana* tukee lapsen vuorovaikutusta. Omien tunteiden ja tarpeiden tunnistaminen opitaan jo lapsena. Tytön positiivisen minäkäsityksen syntyminen edellyttää muiden hyväksyntää sekä kuulluksi ja nähdyksi tulemista. *Rakkauden antajana* äiti luo naisellisen itsetunnon ja itseluottamuksen pohjaa tyttärelleen. Äidin on tärkeä osoittaa rakkautta niin tytärtään kuin itseään kohtaan. Kannustuksen ja hyväksytyksi tulemisen kokemus ovat välttämättömiä tyttärelle. (Helminen & Iso-Heiniemi 1999, 25) Leirille tulleet äidit osoittavat rakkautta ja huomiota tyttärelleen jo osallistumalla äiti-tytär –leiripäivään.

Äidin rooleja *rakkauden antajana* ja *ihmissuhdeosaajana* (Vanhemmuuden roolikartta 1999, kaavio 1) pyrimme vahvistamaan toiminnallisten menetelmien kautta. Tämän tavoitteen toteutumista on vaikea arvioida muuten kuin havainnoimalla ja palautteen kautta. Lasten kommentteista kuulimme viestiä näiden roolien toteutumisesta. Palautteiden perusteella, erityisesti lapsille oli tärkeää viettää päivä äidin kanssa ihan kahdestaan. ”Parasta päivässä oli olla äidin kanssa.” kommentin perusteella äidin läsnäolo tyttärelle tuntui hyvältä ja yhdessäolo oli tärkeää. Tämä kommentti vahvistaa sitä, että äiti on onnistunut olemaan lastaan varten.

Leiripäivä antoi konkreettisia työkaluja äidille ja tyttärelle siihen, miten he voivat arjessa viettää aikaa. Leiripäivän kulkuun ja toteutukseen vaikutti olennaisesti se, että paikalla oli juuri nämä leiriläiset. Jos leirillä olisi ollut eri otos osallistujia, olisi leiripäivän toteutuminen ja onnistuminen voinut olla täysin erilainen. Opin näytetyö on sellaisenaan toteutettavissa missä tahansa seurakunnassa tai järjestössä. Materiaalit ja leiripäivän runko on avattu mahdollisimman yksinkertaisesti työhön, jotta sen voisi helposti siirtää käytäntöön. Leiripäivän kokonaisuus on muokattavissa myös uskonnollisesti sitoutumattomien toimijoiden käyttöön.

7.2 Näin kehittäisimme leiripäivää

Liikunta ja erilaiset fyysiset leikit aktivoivat lasta ja ovat lapselle luontainen tapa leikkiä. Liikkumisleikit innostavat ja tuovat oppimisen iloa. (Helenius & Lumme-lahti 2013, 181–182.) Kuten leiripäivän palautteistakin nousi esille, olisi leikki-

mistä ja riehumista tarvittu enemmän. Kouluikäiset ovat energisiä ja keskittyäkseen heidän tarvitsee välillä päästä purkamaan energiaa leikkien ja riehuen. Erilaisten liikunnallisten aktiviteettien avulla olisimme voineet aktivoida lasta keskittymään ja oppimaan entistä paremmin aktiviteettien aikana. Esimerkiksi ruokailuiden jälkeen olisi ollut hyvä lähteä ohjatusti ulos tauolle.

Mattilan (2011, 23–33) mukaan lapsen ja vanhemman vuorovaikutustilanteessa vanhempi on aina vastuussa vuorovaikutuksen onnistumisesta ja lapsen vahvistavasta kohtaamisesta. Kehonkuvan piirtämisessä oli tarkoitus, että jokainen työstää omaa kuvaansa. Kuitenkaan tämä ei toteutunut kaikilla pareilla, vaan äiti otti niin sanotusti vallan kehonkuvien työstämisessä. Jäimme pohtimaan, kuinka valtasuhteen muodostuminen esti lapsen vahvistavaa kohtaamista. Mielestämme ohjeistus olisi pitänyt antaa selkeämmin ja työskentelyn aikana olisimme voineet olla enemmän ohjaamassa leiriläisiä. Koimme haastavaksi puuttua heidän väliseen työskentelyyn kesken toiminnan.

Leiripäivän teemaa, äiti–tytär suhdetta, olisi voinut käsitellä enemmän ja syvemmin. Leiriläisiä olisi voinut orientoida toimintoihin myös hengellisen näkökulman kautta ja purkuja sekä keskusteluita olisi voinut syventää. Toisaalta silloin toimintaan olisi mennyt enemmän aikaa ja päivän ohjelmaa pitäisi karsia tai leiripäivän pitäisi olla yön yli tai viikonlopun kestävä leiri. Koemme, että emme olisi vielä ammatillisesti tarpeeksi kykeneviä syventämään työskentelyä. Erityisesti syvemmästä työskentelystä nousevat ongelmat ja reaktiot vaativat kokemusta ja ammattitaitoa.

Äiti ja tytär täyttivät leiripäivään liittyvän palautelomakkeen yhdessä. Jälkeenpäin huomasimme, että lomakkeessa olisi pitänyt olla kohtia, jotka he täyttäsivät yksilönä. Palautteen analysoinnin ja havaintojen luotettavuuden kannalta olisi ollut hyvä, jos äidille ja tyttärelle olisi ollut esimerkiksi omat hymynaamat, sillä kokemus leiripäivästä saattaa olla erilainen. Saamistamme palautelomakkeista pystyimme vain tulkitsemaan käsialan perusteella, kumpi palautteen oli kirjoittanut. Hymynaamoista emme voineet tulkita, oliko äidin ja tyttären mielipide sama vai eriävä.

Mielestämme on tärkeää, että äiti–tytär toiminta voisi jatkua. Toimintaa voisi jatkaa joko uudella samanlaisella leiripäivällä tai syventävällä jatkoleirillä. Äiti–tytär toimintaa voisi myös laajentaa leiripäivästä viikoittaiseksi toiminnaksi tai viikonloppuleiriksi. Notkon ja Sevónin (2008, 111) mukaan feministisessä ja perhetutkimuksessa naisten keskinäisiä perhesuhteita on tutkittu hyvin vähän. Mielestämme olisi mielenkiintoista ottaa toimintaan mukaan myös eri-ikäisiä tyttäriä, esimerkiksi murrosikäiset tai nuoret aikuiset tyttäret.

7.3 Eettisyys

Pyrimme toimimaan leiripäivän suunnittelussa ja toteutuksessa mahdollisimman eettisesti. Allekirjoitimme Oulunkylän seurakunnan vaitiolovelvollisuus-sopimukset yhteistyön alussa ja huolehdimme, että yhteistyösopimukset koulun ja yhteistyöseurakunnan välillä tehtiin asianmukaisesti. Leiripäivään ilmoittautumiset tapahtuivat puhelimitse Lahdentalolle ja Kietäväiselle, jotka ottivat ilmoittautujien alustavat tiedot ylös. Saimme tietää leiriläisistä etukäteen ainoastaan iät ja osallistujien määrän, koska kaiken muun tiedon lähettäminen sähköpostitse olisi ollut epäeettistä. Jokainen leirille tulija oli täyttänyt osallistajakortin (Liite 2), jossa kysyttiin erikseen lupaa kuvien käyttöön opinnäytetyön ja seurakunnan tarpeisiin. Saimme leiriläisiltä suostumuksen ottaa leirillä valokuvia ja käyttää niitä opinnäytetyössämme. Osallistajakortti arkistoidaan ja hävitetään lainsäädännön mukaisesti. Turvaamme jokaisen leirin osallistujan anonymiteetin niin, että emme julkaise valmiissa raportissa kenenkään nimiä tai muita henkilöllisyyttä paljastavia tietoja.

7.4 Oppimisprosessi ja oma ammatillinen kasvu

Sosiaalialan ja kirkonalan koulutusohjelman osaamisvaatimukseen kuuluvat eettinen, yhteiskunnallinen, asiakastyön ja palvelujärjestelmän osaaminen. Lisäksi alan ammattilaisen tulee hallita reflektiivinen työote. Osaamisvaatimukseen sisältyvät myös pedagogisuus, kehittäminen ja hengellisen työn ulottuvuudet. (Dia-

konia-ammattikorkeakoulu i.a.) Tarkastelemme opinnäytetyöprosessin aikana oppimiamme asioita näiden osaamisalueiden valossa.

Kehittämisosaminen. Saimme Lahdentalon ja Kietäväisen tuella suunnitella ja toteuttaa leiripäivän täysin itse. Saimme opinnäytetyön kautta arvokkaan ja kokonaisvaltaisen kuvan siitä, minkälaista on suunnitella ja toteuttaa leiripäivä alusta loppuun saakka. Vaikka olemme molemmat olleet aikaisemminkin mukana leiritoiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa, olimme ensimmäistä kertaa päävastuussa kokonaisuuden hallinnasta. Opimme prosessin myötä paljon yksityiskohtia järjestelyihin liittyen, kuten millaisia asioita täytyy ottaa huomioon, kun leirin ikäryhmää valitaan, minkälaisia aterioita leirin aikana on hyvä tarjota tai kuinka paljon resursseja leiripäivän alusta loppuun suunnittelu ja toteutus vaativat.

Työmme aihe tuli meille erittäin tutuksi sekä teorian että käytännön kautta. Prosessin aikana olemme oppineet sietämään epävarmuutta ja muuttuvia olosuhteita. Leiripäivän pitopaikka vaihtui vain muutamia päiviä ennen leirin toteutusta ja liikennelakon vuoksi emme päässeet tekemään esivalmisteluja leiripaikalle ennen varsinaista leiripäivää. Näiden tapahtumien vuoksi leiripäivän aamuun oli latautunut paljon jännitystä ja huolta siitä, saadaanko kaikki leiripaikalla valmiiksi ennen leirin alkua. Jouduimme pohtimaan järjestelyjen kannalta oleellisimmat asiat ja huolehtimaan, että saamme kaikesta huolimatta päivän käyntiin aikataulun mukaisesti. Tämä vaati ammatillista organisointi- ja soveltamiskykyä.

Eettinen ja asiakastyön osaaminen. Pohdimme leiripäivän kokemusten myötä aikuisten ja työntekijöiden rooleja ja vastuuta. Järjestämämme päivä oli kahden sukupolven leiri, jolloin paikalla oli sekä lapsi, että hänen äitinsä. Leirillä oli hetkittäin tilanteita, jolloin huomasimme pohtivamme sitä, missä vaiheessa työntekijän on hyvä puuttua lapsen käytökseen siitäkin huolimatta, että hänen ensisijainen kasvattajansa on paikalla. Vanhemmuuden roolikartan mukaan äidin rooliin kuuluu myös lapselle rajojen asettaminen ja ei:n sanominen (Helminen & Iso-Heiniemi 1999). Koimme tilanteisiin puuttumisen hankalana, koska halusimme kunnioittaa jokaisen omaa vanhemmuutta ja kasvatustyyliä, mutta

koimme, että äidit eivät kovinkaan helposti ottaneet kantaa tyttärien ei-toivottuun toimintaan. Pohdimme myös miten tarjota apua, jos olisimme leirillä havainneet äidin ja tytön välillä jotakin sellaista, mihin olisi hyvä puuttua ammatillisessa mielessä. Pohdinnat haastoivat meitä ajattelemaan omia valmiuksiamme tulevina ammattilaisina.

Pedagoginen osaaminen. Saamamme palautteen ja omien huomioidemme perusteella olisimme voineet kiinnittää enemmän huomiota tarkempien ohjeistusten antamiseen, kokonaisuuksien hallitsemiseen, toimintoihin siirtymiseen sekä ryhmän kokoaminen ohjeistuksiin. Edellä mainitsemat asiat ovat sellaisia ominaisuuksia, jotka kehittyvät kokemuksen myötä. Koemme, että leirin suunnittelijoina ja toteuttajina onnistuimme hyvin, mutta ymmärsimme, että täytyy harjoitella ja saada kokemuksia leireistä paljon, ennen kuin osaa ottaa kaiken huomioon ja hallitsee myös laajempia kokonaisuuksia.

Leiripäivä toteutettiin neljän ohjaajan toimesta. Me toimimme päävastuullisina ohjaajina ja Lahdensalo sekä Kietäväinen toimivat tarkkailijoina. Mielestämme leirin voi toteuttaa kahden ohjaajan voimin, kunhan heillä on riittävä pedagoginen osaaminen aktiviteettien toteuttamiseen ja purkamiseen. Jos leiriä lähtee toteuttamaan yksin, on hyvä ottaa esimerkiksi isosia mukaan, jotta kaikki käytännön asiat tulisivat hoidetuksi.

Reflektiivinen kehittämisosaaminen. Opinnäytetyöprosessin aikana olemme oppineet ottamaan kritiikkiä vastaan ja jopa pyytämään sitä. Olemme oppineet myös itse arvioimaan ja tarkastelemaan kriittisesti omaa työtämme. Aluksi tuntui pelottavalta esitellä omaa työtä toisille, mutta mitä pidemmälle prosessi eteni, sitä enemmän opimme ottamaan työhön etäisyyttä ja uusia perspektiivejä. Prosessin aikana olemme oivaltaneet lähdekritiikin merkityksen ja olemme oppineet soveltamaan useita eri lähteitä luoden niistä yhtenäistä kokonaisuutta. Nyt osaamme katsoa sekä omaa että muiden töitä entistä ammatillisemmin ja kehittävästä näkökulmasta. Opinnäytetyöprosessi on ennen kaikkea ollut itsensä kehittämisen prosessi, jonka aikana olemme oppineet suunnittelemaan, reflektimaan ja arvioimaan työtämme sekä osaamistamme.

Koemme, että työmme käsittelee tärkeää aihetta. Näimme ja kuulinme leiripäivän aikana konkreettisesti sen kuinka tärkeää lapsille oli saada olla ihanan äidin kanssa, ja kuinka vanhemmat näkivät uusia puolia rakkaissa lapsissaan. Jäimme pohtimaan, miksi tällaista toimintaa ei ole tarjolla enempää.

Toimimme työparina erinomaisesti. Omaamme samantapaiset työskentelymenetelmät, joten yhteistyö oli saumatonta. Olimme hyvänä tukena ja kritiikkinä toisillemme luotettavan ja eettisen kokonaisuuden aikaansaamiseksi. Tiedonhankinta ja teoriapohjan työstäminen tapahtui itsenäisesti, mutta lähes kaikki leiripäivään, sen suunnitteluun, toteutukseen ja palautteeseen on kirjoitettu yhteistyössä.

LÄHTEET

- Anna.fi 2010. Ainutlaatuinen suhde– Äiti & tytär. Viitattu 22.10.2015.
<http://anna.fi/liikunta-ja-terveys/kotilaakari/hyva-mieli/ainutlaatuinen-suhde-aiti-tytar>.
- Arola, Liisa; Paavola, Leila & Körkkö, Pentti 2009. Äidin sensitiivisyys ja hoivapuheen perustaajuuden vaihtelu – yhteydet lapsen varhaisen kielen ja puheen kehitykseen. *Puhe ja kieli* 29:3, 145–162.
- Berg, Kristiina 2008. Äitiys kulttuurisina odotuksina. Turun yliopisto. Sosiaalipoliittikan laitos. Väitöskirja.
- Broberg, Anders; Almqvist, Kjerstin & Tjus, Tomas 2003. Kliininen lapsipsykologia. Suom. Riitta Bergroth 2005. Helsinki: Edita.
- Cacciatore, Raisa 2010. Lapsi ja perhe. Teoksessa Jokela, Eero ja Pruuki, Heli (toim.) *Jo iso, vielä pieni – kouluikäisen lapsen maailma*. Helsinki: LK-kirjat/Lasten Keskus Oy, 7–31.
- Cacciatore, Raisa. & Janhunen, Kristiina. 2008. Täydelliset äidit – 11 myyttiä. Teoksessa Kristiina Janhunen & Minna Oulasmaa (toim.) *Äidin kielletyt tunteet*. Helsinki: Väestöliitto, 12–27.
- Cacciatore Raisa, Korteniemi-Poikela, Erja & Huovinen Maarit 2009. Miten tuen lapsen ja nuoren itsetuntoa. 2. painos. Juva: WSOY
- Diakonia-ammattikorkeakoulu i.a. Kristillisen lapsi- ja nuorisotyön suuntautumisvaihtoehto. Koulutusohjelmakohtaiset kompetenssit ja ydinosaamisalueet.
- Fröjd, Sari 2008. *Mental Health in Middle Adolescence – Associations of Family Factors with Diverse Maladjustment Outcomes*. University of Tampere, school of public health. Väitöskirja.
- Helenius, Aili & Lummelahti, Leena 2013. *Leikin käsikirja*. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Helminen, Marja-Liisa & Iso-Heiniemi Mari 1999. *Vanhemmuuden roolikartta – Käyttäjän opas*. Helsinki: Suomen kuntaliitto
- Hidasta elämää 2015. Äiti–tytär-suhde. Viitattu 22.10.2015.
<http://hidastaelamaa.fi/avainsanat/aiti-tytar-suhde/>.

- Holländer, Ann-Mari; Lindfors, Helena; Metsätähti, Sinikka; Nummela, Irene; Ojell, Raija; Seppänen, Arja 2009. Minäkö perhetyöntekijä? – Suuntaviivoja perhelähtöiseen työtteen vahvistamiseen seurakunnassa. Suomen ev.lut. kirkon kirkkohallituksen julkaisuja 2009:10. Helsinki: Kirkkohallitus.
- Hughes, Daniel 2009. Kiintymyskeskeinen vanhemmuus – toimivuutta kasvatukseen. Suom. Liisa Ritanen. Tampere: PR-Kustannus.
- Jansa, Kati 2010. Varhaisnuorisotyö seurakunnassa. Teoksessa Jokela, Eero ja Pruuki, Heli (toim.) Jo iso, vielä pieni – kouluikäisen lapsen maailma. Helsinki: LK-kirjat/Lasten Keskus Oy, 266–283.
- Juusola, Mervi 2010. Vahvaksi rakastetut lapset. Helsinki: Otava.
- Järvinen, Ritva; Lankinen, Aila; Taajamo, Terhi; Veistilä, Minna & Virolainen, Arja 2012. Perheen parhaaksi – Perhetyön arkea. 2. painos. Helsinki: Edita.
- Kabat-Zinn, Myla & Kabat-Zinn, Jon 2011. Jokapäiväiset ilonaiheet – vanhemmuus ja tietoinen läsnäolo. Helsinki: Basam Books.
- Karlsson, Liisa 2005. Tie osallisuuteen. Teoksessa Stenius, Tuula; MML:n osallisuusverkostolaiset & Karlsson, Liisa. Yhdessä lasten kanssa – seikkailu osallisuuteen. Helsinki: Miktor. Viitattu 18.10.2015. http://www.edu.helsinki.fi/lapsetkertovat/Julkaisut/Stenius_Karlsson_Yhdessalastenkanssa.pdf.
- Kekkonen, Marjatta 2001. Vanhemmuuden roolikartta ja elämänkerrallisuus. Teoksessa Mari Rautiainen (toim.) Vanhemmuuden roolikartta – syvennä ja sovela. Helsinki: Suomen Kuntaliitto, 97–101.
- Kekkonen, Marjatta; Aavaluoma, Sanna & Rautiainen, Mari 2006. Vanhemmuuden monet roolit. Suomen lääkärilehti 8/2006 vsk 61. Lääketiede. Katsausartikkeli, 847–851.
- Kielijelppi i.a. Vuorovaikutus – puhumista ja kuuntelemista. Helsinki: Helsingin yliopiston Kielikeskuksen äidinkielen viestintäopetuksen palveluyksikkö. Viitattu 17.10.2015. <http://www.kielijelppi.fi/puheviestinta/vuorovaikutus-puhumista-ja-kuuntelemista>.

- Klen, Inga; Lindqvist, Ulla; Manninen, Saana; Mäkinen, Anni i.a. Vanhemmaksi – työkirja. Helsingin kaupunki, Terveyskeskus ja Sosiaalivirasto. Lapaset –perheverkosto hanke. Helsinki: Helsingin kaupunki.
- Kuosmanen, Sinikka 2009. Vauvan ääntä etsimässä. Helsinki: Ensi- ja turvakohtien liitto.
- Lahdensalo, Terhi 2015. Diakoni, Oulunkylän seurakunnassa. Helsinki. Henkilökohtainen tiedonanto 22.10.
- Laurila, Anja 1996. Äiti ja tytär – vallan ja rakkauden kehissä. Helsinki: Kirjapaja.
- Lindfors, Helena (toim.) 2000. Perhekerhojen yhteisiin hetkiin. Helsinki: Lastenkeskus Oy.
- Ludaco, Max 2008. Sinä olet tärkeä. Tarina lapsille ja aikuisille. Kauniainen: Perussanoma Oy.
- Lundén, Maija & Silvén, Maarit 2011. Vauvan kahdenkeskinen leikki äidin ja isän kanssa – perheiden erot yhteissäätelyssä ennustavat lapsen kieli ja kommunikaatiotaitojen kehitystä. *Psykologia* 46 (06), 2011, 396–406.
- Mannerheimin lastensuojeluliitto i.a.a. Vanhempainnetti – Äidit, pojat ja tyttaret. Viitattu 22.10.2015.
http://www.mll.fi/vanhempainnetti/tietokulma/kasvu_ ja_ kehitys/murrosian_kynnyksella/aidit_pojat_ ja_ tyttaret/.
- Mannerheimin lastensuojeluliitto i.a.b. Vanhempainnetti – Leikkivinkit. Tutustumis-, vuorovaikutus ja nimileikit. Viitattu 24.10.2015.
http://www.mll.fi/vanhempainnetti/lasten_leikit/tutustumisleikit/.
- Mattila, Kati-Pupita 2011. Lapsen vahvistava kohtaaminen. Juva: Bookwell Oy.
- Me Naiset 2012. Irti äidin vallasta – näin parannat äitisuhdettasi. Suhteet. Ihmissuhteet. Viitattu 22.10.2015.
http://www.menaiset.fi/artikkeli/suhteet/ihmissuhteet/irti_aidin_vallasta_nain_parannat_aitisuhdettasi.
- Miettinen, Anneli & Rotkirch, Anna 2012. Yhteistä aikaa etsimässä – Lapsiperheiden ajankäyttö 2000-luvulla. Väestöntutkimuslaitos – Katsauksia E 42/2012. Helsinki: Väestöliitto.

- Monimuotoiset perheet -verkosto i.a. Monimuotoisten perheiden kohtaaminen.
Helsinki. Viitattu 25.9.2015.
<http://www.monimuotoisetperheet.fi/ammattilaiset-ja-opiskelijat>.
- Niemelä, Pirkko 2001. Psykologinen valmistautuminen ja vanhemmuuden rooleihin raskauden aikana. Teoksessa Mari Rautiainen (toim.) Vanhemmuuden roolikartta – syvennä ja sovelle. Helsinki: Suomen Kuntaliitto, 9–16.
- Notko, Marianne & Sevón Eija 2008. Äitiys ja koti naisten keskinäisissä jännitteissä perhesuhteissa. Teoksessa Eija Sevón & Marianne Notko (toim.) Perhesuhteet puntarissa. Helsinki: Palmenia, 111–130.
- Nurmi, Jan-Erik; Ahonen, Timo; Lyytinen, Heikki; Lyytinen, Paula; Pulkkila, Lea & Isto Ruoppila 2006. Ihmisen psykologinen kehitys. Porvoo: WSOY.
- Nurmilaakso, Tiia 2011. Äiti on tyttären ikuinen harjoitusvastus. Yle – akuutti. Viitattu 13.11.2015. <http://yle.fi/aihe/artikkeli/2011/03/01/aiti-tyttaren-ikuinen-harjoitusvastus>.
- Näre, Sari 2010. Kouluikäinen tyttö. Teoksessa Jokela, Eero ja Pruuki, Heli (toim.) Jo iso, vielä pieni – kouluikäisen lapsen maailma. Helsinki: LK-kirjat/Lasten keskus Oy, 43–58.
- Ojanen, Karoliina 2008. Tyttötutkimuksen tytöt: Keskusteluja tyttöjen moninaisuudesta ja tyttöjen vallasta. Katsausartikkeli. Joensuu: Suomen Kansantietouden Tutkijain Seura ry. Viitattu 17.10.2015 http://www.elore.fi/arkisto/1_08/oja_b_1_08.pdf.
- Ojanen, Tuija; Ritmala, Marjo; Sivén, Tuula; Vihunen, Riitta & Vilén Marika 2011. Lapsen aika. Porvoo: WSOY.
- Oulunkylän seurakunta i.a. Helsingin seurakunnat. Viitattu 22.10.2015. <http://www.helsinginseurakunnat.fi/seurakunnat/oulunkyla/toiminta.html>.
- Paajanen, Pirjo 2007. Mikä on minun perheeni? – Suomalaisten käsityksiä perheestä vuosilta 2007 ja 1997. Väestöntutkimuslaitos Katsauksia E 30/2007. Helsinki. Viitattu 25.6.2015 <http://vaestoliitto-fi-bin.directo.fi/@Bin/1b3f4e7f6b6933b0dccabe269d108a5f/1435579644/application/pdf/237278/Perhebarometri%202007.pdf>.

- Paaso, Sari-Anne. 2010. Mitä lapselle kuuluu? – Opas lastensuojelutarpeen selvityksen tekemiseen. Jyväskylä: Pesäpuu ry.
- Pesonen, Anu-Katariina 2010. Varhainen vuorovaikutus on suotuisan psyykkisen kehityksen edellytys. Katsausartikkeli. *Duodecim* 2010;126:515–520.
- Raittila, Kaisa; Sutinen, Päivi 2008. Huonetta vai sukua – Elämää uusperheessä. Helsinki: Kirjapaja.
- Reenkola, Elina 2012. Äidin valta ja voima. Helsinki: Minerva kustannus.
- Reijonen, Mikko 2015. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Lastensuojelun käsikirja. Perhetyö. Viitattu 14.10.2015. <https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/avohuolto/lastensuojelun-avohuollontukitoimet/perhetyo>.
- Rosu, Sirkka & Helminen, Marja-Liisa 2002. Lukijalle. Teoksessa Mari Rautiainen (toim.) Vanhemmuuden roolikartta – syvennä ja sovela. Helsinki: Suomen Kuntaliitto, 4–5.
- Rutanen, Mirja 1982. Tytär ja äiti: naisten suhteiden psykologiaa. Helsinki: Otava.
- Sakasti i.a. Leiri- ja retkitoiminta. Seurakuntatyö. Kasvatus. Varhaisnuorisotyö. Kirkkohallituksen julkaisuja. Helsinki. <http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp?open&cid=Content2A7CC3>.
- Savolainen, Miina 2008. Maailman ihanin tyttö. Helsinki: Blink Entertainment.
- Schulman, Marja 2009. Varhaisesta häpeästä. *Psykoterapia* 3/2009, 188–205.
- Seurakunnan kerhonohjaajat – Vapaaehtoisten valioita i.a. Hartaus kerhossa. Viitattu 24.10.2015. <http://www.kerhonohjaaja.fi/kerhossa/hartaus>.
- Sevón, Eija 2009. Maternal responsibility and changing responsibility at the beginning of the motherhood. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunta. Väitöskirja.
- Sinkkonen, Jari 2006. Leikkiä vakavilla asioilla. 2.painos. Helsinki: WSOY.
- Sinkkonen, Jari 2008. Mitä lapsi tarvitsee hyvään kasvuun. Helsinki: WSOY.
- Sinkkonen, Mirja 2001. Äidiksi lapselleni. Helsinki: Kirjapaja.
- Takamaa, Reijo; Grönholm, Niklas; Holländer, Ann-Mari; Jokela, Eero; Kähkönen, Noora; Vappula, Katri & Vinko, Tuula (toim.) 2012. Tytöt

ja pojat seurakuntalaisina. Kehittämissasiakirja. Kirkkohallituksen julkaisuja 5. Helsinki: Kirkkohallitus.

Tamminen, Tuula 2004. Olipa kerran onnellinen lapsuus. Helsinki: WSOY.

Vainikainen, Tuula 2009. Äidit ja aikuiset tyttäret – matkalla ymmärrykseen Helsinki: WSOY.

Valkonen, Leena 2006. Millainen on hyvä äiti tai isä? – Viides- ja kuudesluokkalaisten lasten vanhemmuuskäsitykset. Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä studies in education, psychology and social research. Väitöskirja.

Vilén, Marika; Leppämäki, Päivi & Ekström, Leena 2008. Vuorovaikutuksellinen tukeminen. Helsinki: WSOY.

Vuokola, Tuuli 2011. Matkalla äidiksi elämänkulun eri vaiheissa. Ensisynnyttäjien kokemuksia äitiyteen kasvamisesta. Tampereen yliopisto. Kasvatustieteiden yksikkö. Pro gradu –tutkielma.

Ylitalo, Pertti 2001. Vanhemmuuden roolit ja kouluikä (6–11 vuotta). Teoksessa Mari Rautiainen (toim.) Vanhemmuuden roolikartta – syvennä ja sovelle. Helsinki: Suomen kuntaliitto, 32–38.

LIITTEET

LIITE 1: Mainos

SUA VARTEN -leiripäivä

äidille ja 7-12-vuotiaalle tyttärelle

Lauantaina 19.9.2015 Maunulan kirkolla
klo. 9.00–20.00

Maksuton leiripäivä sisältää ruokailut, äiti-tytär-suhteen vahvistamista askartelun, hemmottelun ja yhdessä tekemisen kautta. Mukaan mahtuu 10 äitiä ja 10 tytärtä.

TULE MUKAAN!

Päivän ohjaajina toimivat Diakonia-ammattikorkeakoulun opiskelijat Alina Kiviniemi ja Anniina Korva. Mukana myös Diakoniatyöntekijä Terhi Lahdensalo ja nuorisotyönohjaaja Mirja Kietäväinen

Ilmoittautumiset puhelimitse viimeistään 10.9.2015

Terhi Lahdensalo 040 4428573

Mirja Kietäväinen 050 2876811

KIRKKO HELSINGISSÄ
OULUNKYLÄN SEURAKUNTA

LIITE 2: Leirikirje ja osallistajakortti

Tervehdys teille,

Iloitsemme siitä, että olette ilmoittautuneet Sua varten -leiripäivään!

Aloitamme leiripäivän klo 9.00 aamupalalla Maunulan kirkolla (Metsäpurontie 15)

Aamupalan lisäksi tarjolla on lämmin lounas sekä muuta pientä purtavaa, joten omia eväitä ette tarvitse. Päivä päättyy viimeistään klo 20.00.

Mukaan tarvittavat:

- ✓ **rennot vaatteet**
- ✓ **sisäkengät/villasukat**
- ✓ **halutessasi voit ottaa mukaan hiustenlaitto tarvikkeita (ponnareita, pinnejä, harja..) ja asusteita (prinsessamekko, huivi, kengät jne.)**
- ✓ **ohessa oleva osallistajakortti**
- ✓ **ilosta mieltä :)**

Leiripäivä on maksuton ja päivän ajan olette vakuutettuja tapaturmien varalta. Leiripäivään liittyvissä kysymyksissä, ole rohkeasti yhteydessä Terhiin tai Mirjaan.

Iloista syksynaloitusta teille toivottavat

Alina ja Anniina

Terhi ja Mirja

Tervetuloa!

Osallistajakortti (luottamuksellinen)

Tämä osallistajakortti tulee palauttaa viimeistään leiripäivälle tullessa Maunulan kirkolle 19.9.2105.

Osallistujien tiedot:

Nimi _____ Hlö.tunnus _____

Osoite _____

Puh.nro. _____

Ruoka-aineallergia/erityisruokavalio _____

Nimi _____ Hlö.tunnus _____

Osoite _____

Puh.nro. _____

Ruoka-aineallergia/erityisruokavalio _____

Annan luvat kuvata meitä leirin aikana kyllä ei

Kuvia saa julkaista seurakunnan tiedotusvälineissä kyllä ei

Kuvia saa käyttää julkaistavassa opinnäytetyössä kyllä ei

Paikka ja aika _____

Allekirjoitus ja nimenselvennys _____

LIITE 3: Päiväohjelma

Äidit ja tyttäret. Sua varten –leiripäivä

klo.8.00 Käpylän kirkolle -> rastirata, hartaudet, hemmottelu

9.00 Leiriläiset tulee.....Aamupala

9.45 Aamuhartaus, tervetuloa, esittelyt

10.15 Tutustumisleikkejä

11.00 Rastirata

12.00 Lounas

13.00 Hemmottelu

14.00 Toiminta I

16.00 Kahvi

16.45 Toiminta II

18.15 Palaute ja todistukset

19.00 Iltapala

19.30 Iltahartaus ja todistusten jako

20.00 Kotiin

LIITE 4: Aamuhartaus

Aamuhartaus: Olet ainutlaatuinen

Tervetuloa meidän äiti-tytär päivään tänne Käpylän kirkolle. Aloitetaan tämä aamu yhteisellä aamuhartaudella ja laululla Jumala Loi

Äiti ja tytär. Katsokaa toisiaanne. Millaiset silmät toisella on? Millainen suu, hymy, korvat, nenä? Näetkö hänessä jotain tuttua? Onko hänellä kenties samanlainen nenä kuin sinulla? Tai samanlainen hymy kuin sinulla? Usein äidiltä ja isältä periytyy piirteitä lapseen. Minullekin on usein sanottu, että olen ihan äitini näköinen. Vaikka en sitä aina itse huomaakaan.

Vaikka meissä voi olla paljon samaa näköä, on jokainen ihminen ihan ainutlaatuinen. Maanpäältä ei löydy toista samanlaista ihmistä, kuin sinä. Vaikka sinulla olisi samanlaiset sormet äitisi kanssa, on teissä paljon muita eroja.

Ps. 139:13-18

Jumala on luonut meistä jokaisen ja tahtonut jokaisen ihmisen olevan ainutlaatuinen persoona. Jokainen on oman näköinen, sinun luonteesi on ainutlaatuinen ja osaamme erilaisia asioita.

Rukous:

Kiitos Jeesus tästä päivästä. Kiitos jokaisesta äidistä ja tyttärestä. Kiitos, että olet johdattanut heidät tänään tänne. Kiitos, että olet tehnyt jokaisesta ainutlaatuisen. Anna meille hauska ja antoisa päivä yhdessä. Aamen.

LIITE 5: Rastirata

Rasti 1

Näette edessänne esteradan. Sitokaa äidin silmät ja tyttären ohjeistuksella äidin täytyy kulkea esteradan läpi. Voitte halutessanne vaihtaa rooleja. Tsemppiä matkaan

Rasti 2

Näette edessänne naruja sokin sokin. Tytär valitsee narun, joka sopii äidille ja äiti valitsee tyttäreille sopivan narun. Irrottakaa nämä narut sokkelosta ilman että muut narut irtoavat. Kuinka pitkä olet? Rullaa paperirulla auki ja leikatkaa itsenne mittaiset palat paperista. Ottakaa paperit ja narut mukaan.

Rasti 3

Ottakaa kaksi A4 kokoista paperia. Papereita apuna käyttäen liikkukaa maahan koskematta edessänne näkyvä reitti. Älkääkä vain osuko maahan! Maalissa: Valitkaa kankaista mieleisenne.

Rasti 5

Tällä rastilla äiti ja tytär purkavat koodin yhdessä toisen parin kanssa. Maassa on kuusi pulloa eli "koodia" numeroituna. Vieressä on rinkula, josta lähtee neljä narua. Naruja nostamalla, vetämällä ja siirtämällä koodit pitäisi saada purettua ilman, että ne kaatuvat. Purettua koodin, he saavat vielä ratkaista koodin, muodostaen tavuista lauseen: "Olen täällä sua varten"

O	LEN	TÄ	ÄLLÄ
SU	A	VA	RTEN

LIITE 6: Visa

Väittämiä

Kumpi meistä on notkeampi?

Äiti Tytär

Kumpi meistä ottaa kovemmat löylyt?

Äiti Tytär

Kumpi on rohkeampi uimari?

Äiti Tytär

Kumpi meistä kertoo parempia vitsejä?

Äiti Tytär

Kumpi meistä tykkää enemmän eläimistä?

Äiti Tytär

Kummalla meistä on enemmän sukkahousuja?

Äiti Tytär

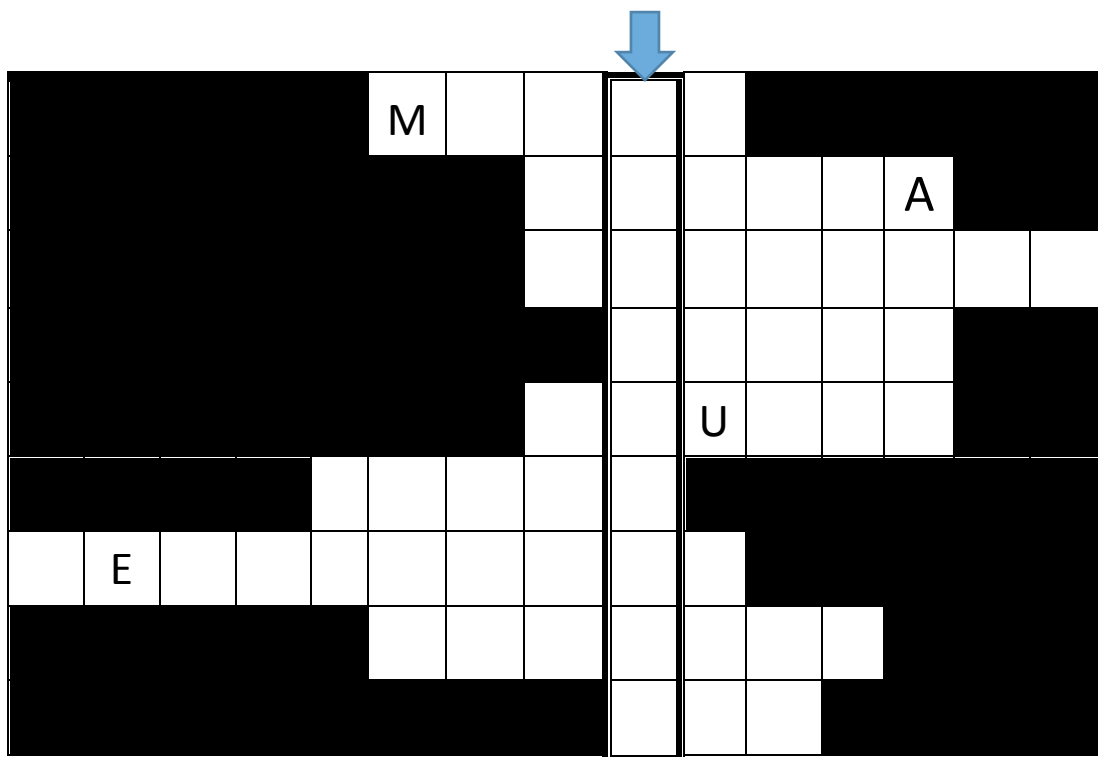
Kumpi kuuntelee enemmän musiikkia?

Äiti Tytär

Kummalle leipominen on mielisempää?

Äiti Tytär

RISTIKKO

1. Äiti
2. Hän on meidän kanssamme tämänkin päivän, vaikka emme häntä näe
3. Torstain ylihuominen
4. 365 päivää
5. Kuvan...
6. Olen äitini...
7. Jumalan perhe
8. ei yksin vaan...
9. än yy tee

Sana, joka tulee nuolesta alaspäin on:

LIITE 7: Toiminta 1

Osallistujat ovat keränneet toimintaan valmistavalta rasti-radalta itselleen materiaaleja tämän toiminnan toteuttamiseen. Jokaisella parilla pitäisi olla isot paperit, kangasta sekä narua.

Ideana on, että vuorotellen äiti ja tytär menevät makoilemaan oman pitkän paperinsa päälle ja toinen piirtää paperille tämän ääriviivat. Kun molempien ääriviivat on piirretty he alkavat työstämään omia kuviaan. Paperille voi liimata narusta hiukset, kankaasta vaatteita ja muita tarjolla olevia askartelutarvikkeita voi myös käyttää koristeluun. Koristelun jälkeen toisen paperille tulisi kirjoittaa toisesta hyviä puolia/piirteitä/osaamista. Esimerkiksi käsien kohdalle voi kirjoittaa, että on hyvä piirtämään ja leipomaan, suun kohdalle voi kirjoittaa, että laulaa kauniisti ja jalkoihin voi laittaa, että juoksee todella kovaa jne.

Kun taideteokset ovat valmiita, ne laitetaan seinälle, jotta kaikki voivat nähdä teokset. Lopuksi töitä pidetään taidenäyttely, jossa jokainen voi kertoa omasta teoksestaan ja siitä, miksi siitä tuli juuri sellainen.

Toimintaan tarvittava materiaali:

- isot paperit
- sakset
- sinitarra/teippi
- kyniä/tusseja
- liimaa
- kangasta
- narua
- pahveja
- helmiä

LIITE 8: Toiminta 2

Osallistujilla on mukana omia asusteita ja paikalla on myös erilaisia rekvisiitta vaatteita ja kenkiä, laukkuja sekä huiveja. Äidit ja tyttäret saavat penkoa vaatteita ja pukeutua sitten mieleisiinsä asusteisiin. Äiti ja tytär voivat myös stailata toisiaan.

Kun jokainen on saanut mieleisensä asusteen, pidetään yhdessä koko ryhmän kesken muotinäytös. Aluksi tytöt tulevat sakastista vaatteissaan, kävelevät ”run waytä” ja äidit katsovat ja kannustavat. Sitten on äitien vuoro.

Kun kaikki ovat saaneet olla osallisina muotinäytöksessä, otetaan jokaisesta äiti-tytär parista kuvat heidän asusteissaan.

Toimintaan tarvittava materiaali:

- vaatteita (mekkoja, hameita, paitoja jne.)
- hattuja
- laukkuja
- korkokenkiä
- musiikkia ja mankka
- pitkä matto
- valkoinen kangas kuvaukseen
- kamera

LIITE 9: Todistus

TODISTUS

Tämä todistus on myönnetty

joka on

LIITE 10: Palautelomake

PALAUTE

Päällimmäinen tunne leiripäivästä

Mikä oli päivässä mukavinta?

Toiko leiri jotain uutta teidän väliseen yhdessäoloon,
jos toi niin mitä?

Mitä kehittäisit leiripäivässä?

Lähtisitkö uudestaan äiti-tytär –leiripäivään?

